

Uusi jatkokäsittelylupamenettely. Case: Helsingin hovioikeus

Sihto, Mirka

Sutinen, Sanna-Kaisa

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Uusi jatkokäsittelylupamenettely.
Case: Helsingin hovioikeus

Mirka Sihto
Sanna-Kaisa Sutinen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2011

Mirka Sihto, Sanna-Kaisa Sutinen

Uusi jatkokäsittelylupamenettely. Case: Helsingin hovioikeus

Vuosi 2011 Sivumäärä 64

Opinnäytetyömme aiheena oli uuteen muutoksenhakumenettelyyn kuuluvan jatkokäsittelylupamenettelyn tarkastelu Helsingin hovioikeudessa. Sovimme työn tekemisestä Helsingin hovioikeuden kansliapäällikön Kristina Kahlas-Capodistriaksen kanssa. Työmme tavoitteena oli tutkia uuteen muutoksenhakumenettelyyn liittyvien tavoitteiden toteutumista Helsingin hovioikeuden toiminnassa, jatkokäsittelylupamenettelyyn käytännössä liittyviä työtapoja sekä menettelyssä mahdollisesti ilmenneitä ongelmia. Tutkimusta varten tehtiin kysely jatkokäsittelylupa-asioita käsittelevälle lainkäyttö- ja kansliahenkilöstölle.

Työn toisena tavoitteena oli saada aikaan kattava tietopaketti Helsingin hovioikeuden kansliahenkilökunnalle jatkokäsittelylupamenettelyyn liittyvistä työnkuluista yleensä ja erityisesti sihteereiden työtehtäviä varten. Opinnäytetyömme tuloksena syntyi Helsingin hovioikeuden kansliahenkilöstölle ohjeistus jatkokäsittelylupamenettelyyn kuuluvien työtehtävien hoitamisesta. Tällä hetkellä yksi sihteeri jokaiselta osastolta vastaa jatkokäsittelylupa-asioihin liittyvistä tehtävistä. Tarkoituksena kuitenkin on, että kaikkien sihteerien olisi mahdollista hoitaa näitä tehtäviä tulevaisuudessa. Toivomme, että opinnäytetyöhömmme tutustumalla tulevat jatkokäsittelylupasihteerit saavat kattavan pohjatiedon uusista työtehtävistään.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa tarkastelimme prosessioikeudellista kirjallisuutta apuna käyttäen yleisten tuomioistuinten muutoksenhakujärjestelmää ja siihen aiemmin tehtyjä uudistuksia. Kerroimme jatkokäsittelylupaa edeltäneen seulontamenettelyn ongelmista ja syistä muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeille. Lain esitöitä hyödyntäen pyrimme selvittämään, minkälaisia tavoitteita lainsäätäjillä on ollut uutta muutoksenhakujärjestelmää luodessa. Lopuksi esittelemme uuden jatkokäsittelylupajärjestelmän.

Tutkimme jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutuksia Helsingin hovioikeuden kanslia- ja lainkäyttöhenkilöstön työmäärien ja työtapojen muuttumiseen sekä pääkäsittelyiden määrään ja käsittelyaikojen pituuteen. Esittelimme myös jatkokäsittelyluvan aiheuttamia ongelmia ja niiden ratkaisutapoja Helsingin hovioikeudessa. Tutkimuksessamme selvisi, että jatkokäsittelylupamenettelyyn suhtaudutaan Helsingin hovioikeudessa positiivisesti, mutta menettely ei ainakaan vielä näytä vaikuttaneen kovinkaan paljon pääkäsittelyiden määrään tai pääkäsittelyssä olleiden asioiden käsittelyajan pituuteen eikä muutoinkaan kaikkien Helsingin hovioikeudessa ratkaistujen asioiden käsittelyn nopeuteen. Kaikki jatkokäsittelyluvan vaikutukset eivät kuitenkaan vielä ole nähtävissä.

Asiasanat: hovioikeus, jatkokäsittelylupa, muutoksenhaku, valitus

Mirka Sihto, Sanna-Kaisa Sutinen

The new leave for continued consideration procedure. Case: Helsinki Court of Appeal

Year	2011	Pages	64
------	------	-------	----

The topic of our thesis was to examine the leave for continued consideration procedure in Helsinki Court of Appeal, which is a part of the new appeal proceedings. We agreed on making the thesis with the head of office of Helsinki Court of Appeal, Kristina Kahlas-Capodistrias. The aim of our thesis was to research how the goals which were set regarding the new appeal procedure have actualized in the operations in Helsinki Court of Appeal, methods that in practice are associated with the procedure in matters of leave to continue the proceedings and the problems which have possibly occurred during the procedure. For our research we made an inquiry to jurisdiction and office personnel which are working with the matters of permission for further consideration.

The second aim of the thesis was to accomplish an inclusive information package about the work tasks in general related to the matters of leave for continued consideration and especially secretary's assignments. As a result of our thesis we made instructions for these assignments for the office staff of Helsinki Court of Appeal. At the moment one secretary from every department is responsible for the assignments concerning the leave matters. The goal, however, is that in future it would be possible for every secretary to take care of these tasks. We hope that by exploring our thesis secretaries can get inclusive information about their new assignments.

In the theory part of our thesis we examined the appeal system of general courts and changes that have earlier been made to it by using procedural literature. We told about the problems of screening procedure which preceded the leave for continued consideration procedure and the reasons why the appeal system needed to be changed. Using the legislative history we strive to find out what kind of goals have the legislators had when they created the new appeal system. Ultimately we introduce the new system in leave matters.

We explored the effects of the leave for continued consideration procedure on office and law personnel's workload and methods and the amount of main hearings and the length of processing time. We also presented the problems which are caused by the leave for continued consideration and the means to solve these problems in Helsinki Court of Appeal. In our research we found out that in Helsinki Court of Appeal staff consider the new appeal procedure positive but it does not seem to have had much impact on the amount of main hearings or the processing times in the main hearing matters or the quickness of processing times in all of the matters resolved in Helsinki Court of Appeal, at least yet. All the effects of the leave for continued consideration procedure aren't yet to be seen because the new procedure has been in use only for a little while.

Keywords: Court of Appeal, leave for continued consideration, appeal proceedings, appeal

Laki- ja lyhenneluettelo

HOL	Hovioikeuslaki 21.1.1994/56
	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 650/2010
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4

Sisällys

1	Johdanto ja työn tavoitteet.....	8
2	Muutoksenhakujärjestelmä.....	9
2.1	Muutoksenhaun tarkoitus ja tehtävä.....	9
2.2	Muutoksenhakumenettely.....	10
2.2.1	Käräjäoikeuden tehtävät muutoksenhakumenettelyssä.....	11
3	Muutoksenhakujärjestelmän uudistaminen.....	12
3.1	Hallituksen esitys muutoksenhakulupajärjestelmästä.....	13
3.2	Seulontamenettely.....	14
3.2.1	Seulontamenettelyn ongelmat.....	15
3.3	Jatkokäsittelylupaan liittyvä lainvalmistelu.....	16
3.4	Lain esityöt.....	17
3.4.1	Uudistuksen tavoitteet.....	18
3.4.2	Jatkokäsittelyluvan ehdoista esitetty kritiikki.....	19
3.4.3	Helsingin hovioikeuden lausunto jatkokäsittelyluvasta.....	20
4	Uudistunut muutoksenhakumenettely.....	22
4.1	Valitusosoitus.....	23
4.2	Jatkokäsittelyluvan edellytykset riita- ja rikosasioissa.....	23
4.3	Jatkokäsittelyluvan tarve muissa asioissa.....	24
4.4	Valituksen tutkimisen edellytykset.....	24
4.5	Menettely jatkokäsittelylupa-asioissa.....	24
4.6	Ennakkopäätösvalitus.....	25
5	Työnkulku jatkokäsittelylupamenettelyssä Helsingin hovioikeudessa.....	26
5.1	Kirjaamon ja osastokanslian kanslianhoitajan tehtävät.....	27
5.2	Valmistelevan jäsenen tehtävät.....	28
5.3	Jatkokäsittelylupasihteerin tehtävät.....	30
5.3.1	Jatkokäsittelylupaesittely.....	31
5.3.2	Toimenpiteet esittelyn jälkeen.....	31
5.3.3	Taltion kirjoittaminen.....	32
5.3.4	Ei jatkokäsittelylupaa-ratkaisun pohja ja täyttöohjeet.....	33
6	Jatkokäsittelyluvan vaikutukset Helsingin hovioikeuden toimintaan.....	36
6.1	Jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutus työnkulkuihin.....	36
6.1.1	Lupamenettelyn vaikutus valmistelevan jäsenen työhön.....	37
6.1.2	Lupamenettelyn vaikutus sihteerin työhön.....	38
6.2	Tilastotietoa jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin kuuluvista asioista.....	39
6.3	Uudistuksen vaikutus kaikkien asioiden keskimääräiseen käsittelyaikaan.....	42
6.4	Pääkäsittelyn toimittaminen.....	43
6.4.1	Uudistuksen vaikutus pääkäsittelyiden määrään.....	43
6.4.2	Uudistuksen vaikutus pääkäsittelyiden keston.....	45

6.5	Jatkokäsittelylupasäännösten ongelmat ja hankalat asiat ratkaista.....	46
7	Lopuksi.....	48
	Lähteet	50
	Liitteet.....	52

1 Johdanto ja työn tavoitteet

Suoritimme oikeustradenomiharjoittelumme tuomioistuinlaitoksen palveluksessa. Harjoittelun jälkeen Sanna sai töitä Helsingin hovioikeudesta ja Mirka Helsingin käräjäoikeudesta. Halusimme tehdä opinnäytetyöstämme työelämälähtöisen ja hyödyntää omia kokemuksiamme. Myös ajankohtaisuus oli meille tärkeää.

Vuoden 2011 alusta muutoksenhakumenettely käräjäoikeudesta hovioikeuteen muuttui siten, että valittaja tarvitsee tietyissä tilanteissa jatkokäsittelyluvan. Valitusoikeutta ei rajoitettu, mutta hovioikeus ottaa valituksen laajamittaiseen käsittelyyn vain, mikäli jatkokäsittelylupa myönnetään. Ennen muutosta hovioikeuksissa oli käytössä seulontamenettely, joka eroaa jatkokäsittelylupamenettelystä merkittävästi.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi uuteen muutoksenhakumenettelyyn kuuluvan jatkokäsittelylupamenettelyn tarkastelun Helsingin hovioikeudessa. Olemme sopineet työn tekemisestä Helsingin hovioikeuden kansliapäällikön Kristina Kahlas-Capodistriaksen kanssa. Työmme tavoitteena on tutkia, ovatko uuteen muutoksenhakumenettelyyn liittyvät tavoitteet toteutuneet Helsingin hovioikeuden toiminnassa, millaisia työtapoja jatkokäsittelylupamenettelyyn käytännössä liittyy ja millaisia ongelmia menettelyssä on mahdollisesti ilmennyt.

Lisäksi opinnäytetyömme tavoitteena on laatia Helsingin hovioikeuden sihteereille kattava tietopaketti jatkokäsittelylupamenettelyyn kuuluvien työtehtävien hoitamisesta. Vuoden alussa jokaiselta osastolta valittiin yksi sihteeri hoitamaan jatkokäsittelylupa-asioihin liittyviä tehtäviä. Tarkoituksena kuitenkin on, että kaikki sihteerit pystyvät vuorollaan näitä tehtäviä tulevaisuudessa tekemään. Opinnäytetyön avulla jokaisen sihteerin on helpompaa omaksua uusi työnkuvansa, kun kaikki tarvittava tieto on saatavilla yhdestä lähteestä.

Käytimme työssämme oikeudellisina lähteinä prosessioikeudellista kirjallisuutta ja artikkeleita. Tarkastelimme työssämme laajasti lain esitöitä. Saimme aineistoa myös Helsingin hovioikeudesta. Käytimme Helsingin hovioikeuden antamia lausuntoja jatkokäsittelyluvasta, hovioikeuden omia ohjeistuksia jatkokäsittelylupa-asioden käsittelystä sekä hovioikeudessa järjestettyjen teemapäivien tuotoksia jatkokäsittelylupaan liittyen.

Tiedonhankkimistarkoituksessa haastattelimme hovioikeuden henkilökuntaa ja teimme kyselyn kanslia- ja lainkäyttöhenkilöstölle. Esitimme kysymyksiä, joiden avulla etsimme vastauksia tutkimusongelmiimme ja lisäksi saimme tietoa käytetyistä työmenetelmistä. Oli tärkeää kerätä tietoa työtavoista, sillä jatkokäsittelylupamenettely on ollut käytössä vasta vajaan vuoden, eikä kaikissa asioissa ole vielä ehtinyt muotoutua yhtenäisiä toimintatapoja. Jatkokäsittelyluvan vaikutuksia arvioidaksemme tutkimme myös Helsingin hovioikeuden laatimia tilastoja.

Opinnäytetyömme etenee siten, että tarkastelemme aluksi yleisten tuomioistuinten muutoksenhakujärjestelmää ja sen uudistamispyrkimyksiä. Kerromme jatkokäsittelylupaa edeltäneestä seulontamenettelystä ja sen ongelmakohdista sekä syistä muutoksenhakujärjestelmän uudistamiseen. Sitten tutkimme lain esitöitä apuna käyttäen muutoksenhakujärjestelmän uudistamiselle asetettuja tavoitteita ja esittelemme uuden jatkokäsittelylupajärjestelmän. Sen jälkeen pyrimme esittelemään omia ja Helsingin hovioikeuden eri henkilöstöryhmien kokemuksia apuna käyttäen työtehtävien etenemisprosessin jatkokäsittelylupa-asioissa. Tämän jälkeen selvitämme, miten suoritamme työhömmä liittyvän haastattelukyselyn ja millaisia tuloksia siitä saamme. Analysoimme myös Helsingin hovioikeuden jatkokäsittelylupa-asioista laatimia tilastoja. Samassa yhteydessä kerromme jatkokäsittelylupamenettelyyn liittyvistä ongelmista. Lopuksi esitämme johtopäätöksemme.

2 Muutoksenhakujärjestelmä

Suomen oikeusjärjestelmässä on riita- ja rikosasioissa kolme oikeusastetta. Alioikeuksia ovat käräjäoikeudet, joissa käsitellään rikos-, riita- ja hakemusasioita, turvaamistoimia sekä pakko- ja lähestymiskieltoasioita. Myös velkajärjestely-, konkurssi- ja yrityssaneerausasiat sekä riita-asioiden tuomioistuinsovittelu kuuluvat käräjäoikeuden tehtäviin. Käräjäoikeuden ratkaisusta on mahdollista valittaa ylioikeutena toimivaan hovioikeuteen. Ylin oikeusaste, korkein oikeus, käsittelee lähinnä ennakkopäätösasioita. Saadakseen asiansa hovioikeuden ratkaisun jälkeen vielä korkeimman oikeuden käsittelyyn tarvitsee valittaja valitusluvan. Hovioikeuksien asema lainkäyttäjänä on vahva, sillä valitusluvan saaminen on vaikeaa. (Korkein oikeus A.)

2.1 Muutoksenhaun tarkoitus ja tehtävä

Muutoksenhakujärjestelmän ensisijaisena tarkoituksena on asianosaisen mahdollisuus saada virheellisenä pitämänsä ratkaisu uudestaan käsiteltäväksi ylemmässä oikeusasteessa. Tämä lisää kansalaisten oikeusturvaa. Valitusoikeutta pidetään ihmisen perusoikeutena. Oikeus muutoksenhakuun on kirjattu perustuslakiin yhtenä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksenä. (Jokela 2010, 5-7.) Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä ratkaisuun tyytymättömän on mahdollista valittaa muutoksenhakutuomioistuimeen joko väärän lain soveltamisen tai näytön virheellisen arvioinnin perusteella. Ylempien oikeusasteiden tehtäviin kuuluu niitä alempien oikeusasteiden valvonta. Korkeimman oikeuden antamat ennakkoratkaisut ohjaavat käräjä- ja hovioikeuksien päätöksentekoa.

2.2 Muutoksenhakumenettely

Oikeudenkäymiskaaren 25:1:n mukaan käräjäoikeuden lopulliseen päätökseen tai tuomioon saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen, ellei sitä ole kielletty erikseen. Valittaminen edellyttää aina tyytymättömyyden ilmoittamista. Tyytymättömyyttä on ilmoitettava suullisesti istunnossa tai toimitettava kirjallinen tyytymättömyyden ilmoitus käräjäoikeuden kansliaan virka-ajan loppuun mennessä viimeistään seitsemän päivän kuluessa siitä päivästä, jolloin käräjäoikeus on julistanut tai antanut ratkaisun. Ilmoitus on mahdollista tehdä henkilökohtaisesti tai toimittaa käräjäoikeuteen asiamiehen tai lähetin välityksellä, postitse, telekopiona tai sähköpostina. Tyytymättömyyden ilmoituksen toimittaminen tapahtuu aina lähettäjän omalla vastuulla.

Tyytymättömyyden ilmoitus voi koskea joko koko tuomiota tai se voidaan rajata koskemaan jotakin tiettyä osaa tuomiosta, kuten esimerkiksi rangaistuksen mittaamista, rangaistuslajin valintaa tai tuomittujen vahingonkorvausten määrää. Syyttäjän on ilmoitettava, kenen osalta tyytymättömyyttä ilmoittaa, mikäli vastaajia on useampi kuin yksi. Tyytymättömyyden ilmoituksen peruuttaminen on mahdollista tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan kuluessa.

Valituksen laatimiselle säädetty määräaika on kolmekymmentä päivää ratkaisun julistamis- tai antamispäivää seuraavasta päivästä. Kuten tyytymättömyyden ilmoituskin, valitus tulee toimittaa asian ratkaiseen käräjäoikeuden kansliaan virka-ajan loppuun mennessä. Myöhästynyt valitus jätetään tutkimatta. Tutkimatta jättämiseen on kuitenkin mahdollista ilmoittaa tyytymättömyyttä. Hovioikeudelle osoitettavassa valituskirjelmässä on oikeudenkäymiskaaren 25:15:n mukaan mainittava:

- 1) käräjäoikeuden ratkaisu, johon muutosta haetaan
- 2) miltä kohdin käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta
- 3) mitä muutoksia käräjäoikeuden ratkaisuun vaaditaan tehtäviksi
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin käräjäoikeuden ratkaisun perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset
- 4 a) peruste jatkokesittelyluvan myöntämiselle 25a:5-8:ssä tarkoitetussa asiassa ja syyt, joiden nojalla valittaja katsoo perusteen olevan olemassa, jos ne eivät muutoin ilmene valituskirjelmästä
- 5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen sekä
- 6) mahdollinen pyyntö pääkesittelyn toimittamisesta hovioikeudessa.

Mikäli valittaja vaatii, että hovioikeus järjestää asiassa pääkäsittelyn, on valittajan ilmoitettava valituksessa yksilöity syy pääkäsittelyn järjestämiseksi. Valittajan tulee myös ilmoittaa, keitä asianosaisia ja todistajia hän haluaa pääkäsittelyssä kuultavan. Valituksen peruuttaminen on mahdollista toimittamalla kirjallinen peruutusilmoitus kärjäoikeuden kansliaan tai hovioikeuden kirjaamoon. Mikäli valitus peruutetaan valituksen määräpäivään mennessä, jää tuomio tai päätös lainvoimaiseksi, ellei uutta valitusta jätetä alkuperäisen valitusajan kuluessa.

Vuonna 2003 voimaan tulleen oikeudenkäymiskaaren 25:14a:n mukaan valittajan vastapuolella on mahdollisuus tyytymättömyyttä ilmoittamatta valittaa omalta osaltaan kärjäoikeuden ratkaisusta. Tätä kutsutaan vastavalitukseksi. Määräaika vastavalituksen jättämiseen on kaksi viikkoa sen jälkeen, kun valitukselle asetettu määräaika on päättynyt. Vastavalitus raukeaa, mikäli valitus peruutetaan ennen pääkäsittelyä hovioikeudessa, jätetään tutkimatta tai valittajalle ei myönnetä jatkokäsittelylupaa.

2.2.1 Kärjäoikeuden tehtävät muutoksenhakumenettelyssä

Siitä huolimatta, ettei kärjäoikeus toimi itse muutoksenhakuasteena ja asian saattaminen hovioikeuden käsiteltäväksi edellyttää muutoksenhakijan oma-aloitteisia toimia, on kärjäoikeudella monia muutoksenhakuprosessiin liittyviä tehtäviä. Jokelan (2004, 501) mukaan näitä tehtäviä on neljä. Kärjäoikeuden on heti ratkaisun antamisen jälkeen ilmoitettava suullisesti asianosaisille heidän oikeudestaan hakea muutosta ja annettava tarvittaessa kirjalliset muutoksenhakuohjeet.

Toiseksi kärjäoikeus tekee päätöksen tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Mikäli tyytymättömyyden ilmoitusta ei hyväksytä, koska sitä ei ole tehty säädettyssä järjestyksessä tai tyytymättömyyttä on ilmoitettu ratkaisuun, johon ei saa hakea muutosta, saa ilmoittaja kannella siitä hovioikeuteen toimittamalla kantelukirjoituksen kolmenkymmenen päivän kuluessa ratkaisupäivästä kärjäoikeuden kansliaan. Kärjäoikeuden tulee ilmoittaa hylkäämisestä tyytymättömyyden ilmoittajalle viipymättä. Hovioikeus voi asettaa uuden määräajan muutoksenhakua varten, jos se katsoo tyytymättömyyden ilmoituksen tapahtuneen laillisesti.

Kolmanneksi kärjäoikeuden tulee tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksytyään toimittaa ilmoittajalle valitusosoitus, jossa ovat yksityiskohtaiset ohjeet valituksen laatimista varten sekä määräaika, johon mennessä valitus on viimeistään jätettävä. Tyytymättömyyden ilmoituksen yhteydessä ilmoittaja voi myös tilata toimituskirjan, jolla tarkoitetaan virallista jäljennöstä tuomiosta tai päätöksestä. Neljäntenä kärjäoikeuden tehtävänä on toimittaa valituskirjelmät sekä koko kärjäoikeuden asiakirja-aineisto hovioikeuteen. Vastavalituspäivän

jälkeen yhden jutun kaikki valitukset ja mahdolliset vastavalitukset toimitetaan yhdessä oikeudenkäymiskaaren 25:18:ssä luetellun muun käräjäoikeuden asiakirja-aineiston kanssa viipymättä hovioikeuteen.

Erityisestä syystä, jolla tarkoitetaan yleensä kiireellisyysperiaatetta, käräjäoikeuden tulee toimittaa asiakirjat hovioikeuteen jo ennen vastavalitusajan päättymistä heti valituksen saatua käräjäoikeuteen. Helsingin hovioikeuden oman hovioikeuspiirinsä käräjäoikeuksille antaman ohjeen mukaan tällaisia kiireellisiä pyyntöjä sisältäviä valituksia ovat esimerkiksi vangitun kantelu, turvaamistoimi, täytäntöönpanon keskeytyspyyntö, ajokielto, häätö sekä lapsiin liittyvät täytäntöönpanoriidat. (Muutoksenhakuasiakirjojen ja käräjäoikeuden asiakirjavihkon toimittaminen hovioikeudelle 2011, 5.)

Viidentenä käräjäoikeuden tehtävänä nostaisimme itse vielä esiin uuden määräajan määrittämisen valituksen ja vastavalituksen toimittamista varten. Valituksen ja vastavalituksen jättämiselle on mahdollista hakea uutta määräaika laillisen esteen tai muun hyväksyttävän syyn takia. Uuden määräajan hakemus tulee toimittaa kirjallisesti käräjäoikeuden kansliaan ennen alkuperäisen määräajan päättymistä. Uuden määräajan myöntämisestä päättää puheenjohtaja tai hänen sijastaan muu käräjäoikeuden lainoppinut jäsen.

3 Muutoksenhakujärjestelmän uudistaminen

Suomessa oikeuslaitosta ja vanhentunutta oikeudenkäyntimenettelyä pyrittiin uudistamaan 1900-luvun alusta lähtien useilla osittaisuudistuksilla, kun perusteellisesta kokonaisuudistuksesta tehdyt ehdotukset eivät tuottaneet tulosta. Mittava oikeuslaitosuudistus saatiin toteutettua useassa vaiheessa vasta 1990-luvun aikana. Vuonna 1993 alioikeudet yhtenäistettiin uusiksi käräjäoikeuksiksi. Samalla uudistettiin riita-asioiden alioikeusmenettely, jonka perustan muodostavat suullisuuden, välittömyyden sekä keskityksen periaatteet. Samankaltaiset rikosasioiden alioikeusmenettelyn uudistukset tulivat voimaan vuonna 1997. (Jokela 2010, 16-17.)

Käräjäoikeusuudistuksen yhteydessä myös hovioikeusmenettelyyn tehtiin muutoksia vuonna 1993. Käräjäoikeuden asiakirjojen ja ratkaisun mahdollisten virheellisyyksien tutkimisesta siirryttiin osittain uuteen itsenäiseen oikeudenkäyntiin hovioikeudessa. Oikeudenkäyntiaineisto muodostuu niistä todisteista, joita asianosaiset hovioikeudelle esittävät. Riita-asiassa ei ole ilman pätevää syytä mahdollista esittää muuta kuin jo käräjäoikeudessa käsiteltyä aineistoa. Samalla hovioikeuden tutkimisvelvollisuutta rajoitettiin. Hovioikeus ei voi ilman erityistä syytä ottaa tutkittavakseen käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta muutoin kuin valituksessa ja siihen annettavassa vastauksessa olevien perusteiden osalta. (Jokela 2010, 16-17.)

Vuoden 1998 hovioikeusuudistuksen tarkoituksena oli saada hovioikeusmenettely yhdenmukaiseksi uuden suullisen, välittömän ja keskitetyn alioikeusmenettelyn kanssa. Vanha kirjallinen hovioikeusmenettely rikkoi useiden ihmisoikeussopimusten vaatimuksia suullisen pääkäsittelyn järjestämisestä. (Jokela 2010, 24.) Myös Euroopan Unionin ihmisoikeussopimus edellytti, että asianosaiselle oli taattava oikeus suulliseen pääkäsittelyyn muutoksenhakuasteissa. Jokelan (2010, 25) mukaan suullisella ja välittömällä menettelyllä saadaan lisättyä oikeudenkäynnin varmuutta, nopeutta ja julkisuutta.

Hovioikeusuudistuksessa kevennettiin hovioikeuden kokoonpanoa käsittelyaikataulujen nopeuttamiseksi ja työtaakan vähentämiseksi. Tavallisesti lainkäyttöasioissa kokoonpanon tulee olla kolmijäseninen ollakseen päätösvaltainen, mutta jossakin vähäisissä riita- ja rikosasioissa voidaan käyttää myös kevennettyä kokoonpanoa. Kevennetyn kokoonpano muodostavat kaksi jäsentä ja esittelijä. (Jokela 2010, 87.)

3.1 Hallituksen esitys muutoksenhakulupajärjestelmästä

Uuden valituslupajärjestelmän luomista oli alettu selvittää jo vuonna 1989, sillä asioiden erityispiirteitä ei katsottu pystyttävän ottamaan hovioikeusmenettelyssä riittävästi huomioon. Täysilukuisessa kokoonpanossa käsiteltiin pääkäsittelyissä runsaasti helppoja ja yksinkertaisia asioita, joista aiheutui turhia kustannuksia. Tällaista menettelyä ei pidetty perusteltuna. (HE 33/1997.)

Hovioikeustoimikunta ehdotti vuonna 1992 valmistuneessa loppumietinnössään (KM 1992:2) siirtymistä hovioikeusmenettelyn keventämiseksi tarkoitettuun valituslupajärjestelmään. Ehdotuksen mukaan valituslupa olisi tarvittu vähäisiksi katsotuissa riita-asioissa, joissa kannevaatimuksen arvo olisi ollut alle 20 000 markkaa ja sellaisissa rikosasioissa, jotka oli käräjäoikeudessa ratkaistu yhden tuomarin kokoonpanossa. Hovioikeuden olisi tullut myöntää valituslupa, mikäli sillä olisi ollut aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta. Valitusluvan myöntämisperusteena olisi lisäksi voinut olla ennakkopäätösarvo tai muu painava syy. (Jokela 2010, 19-20.)

Hovioikeustoimikunnan mietinnöstä annettiin lukuisia keskenään ristiriitaisia lausuntoja. Kaikki hovioikeudet Turun hovioikeutta lukuun ottamatta kannattivat valitusluvan käyttöön ottoa tietyin edellytyksin. Asianajajat ja yleiset oikeusavustajat puolestaan katsoivat valitusluvan heikentävän asianosaisten oikeusturvaa. Hallituksen esityksessä (HE 33/1997), joka laadittiin hovioikeustoimikunnan loppumietintöjen ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta, ehdotettiin valitusluvan käyttöön ottamista muutoksenhakuluvaksi nimettynä. Hovioikeustoimikunnan ehdotuksesta poiketen muutoksenhakulupa olisi tarvittu riita-asioissa, mikäli kannevaatimuksen sijaan häviöarvo olisi ollut enemmän kuin 20 000 markkaa. Häviöarvolla tarkoitetaan valituk-

sessä esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden tuomion välistä erotusta. Rikosasioissa syytetyttä olisi vaadittu muutoksenhakulupaa, jos hänet olisi tuomittu vain sakkorangaistukseen. Asianomistaja ja syyttäjä olisivat tarvinneet puolestaan muutoksenhakuluvan, jos rikoksesta määrätty enimmäisrangaistus oli sakko tai enintään 1 vuosi 6 kuukautta vankeutta.

Perustusvaliokunta ei kuitenkaan katsonut hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa muutoksenhakulupajärjestelmän sopivan ongelmitta oikeusperinteeseemme. Lisäksi se piti muutoksenhakulupanimitystä harhaanjohtavana, ja hallituksen esityksen käsitteitä epäselvinä. Vaikka muutoksenhakulupa nimettiin uudestaan hovioikeuden tarkastusmenettelyksi ja lain sanamuotoja yritettiin kirjoittaa useampaan kertaan toisella tavalla, lakivaliokunta asetui perustuslakivaliokunnan kannalle perusteinaan muun muassa monimutkaisuus ja ristiriitaisuus ihmisoikeussopimusten kanssa. Uudesta muutoksenhakujärjestelmästä luovuttiin kokonaan. Hovioikeuksien kokoonpanoa kuitenkin kevennettiin kolmesta jäsenestä kahteen jäsenen ja esittelijään niissä asioissa, joihin muutoksenhakulupaa oli esitetty. (Jokela 2010, 22-23.)

3.2 Seulontamenettely

Suullisten pääkäsittelyjen lisääntyminen vuoden 1998 hovioikeusuudistuksen seurauksena ja asianosaisten rajoittamaton muutoksenhakuoikeus aiheuttivat hovioikeuksien ruuhkautumisen ja käsittelyaikojen pidentymisen (Jokela 2010, 126). Pääkäsittelyissä ratkaistiin valituksia, joiden käsittely suullisesti tuntui tarpeettomalta. Myös syyttäjien työpanos lisääntyi. Tarpeesta saada joitakin rajoituksia täystutkintaan oli jo tullut ilmeinen. Hovioikeusmenettelyn keventämiseksi ja tehostamiseksi otettiin vuonna 2003 käyttöön valittajan vastapuolen vastavaltusoikeus sekä seulontamenettely. Eduskunnan lakivaliokunta (LaVM 27/2002) kuitenkin korosti mietinnössään, että seulonnan tarkoituksena ei ollut säädellä hovioikeuksien työmäärää, ja sen käyttö säätelykeinona oli kielletty. Seulonnan etuna nähtiin hovioikeuksien mahdollisuus erottaa toisistaan valitukset, joissa asianosaisten oikeusturva edellytti perusteellista käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuuden tarkastamista, ja valitukset, joissa tällaista täystutkintaa ei katsottu tarpeelliseksi.

Seulontamenettelyssä hovioikeus teki valituksen ja käräjäoikeuden ratkaisun perusteella päätöksen valituksen ottamisesta tarkempaan tutkintaan. Valituksen tutkimista ei jatkettu, mikäli hovioikeuden kyseisessä pääasiassa toimivaltainen kokoonpano päätti yksimielisesti niin. Tällaisissa tapauksissa jokaisen seuraavista kolmesta seulonnan ehdosta oli toteuduttava: asiassa ei ollut oikeudenkäymiskaaren 26:15:n nojalla tarpeen toimittaa pääkäsittelyä, käräjäoikeuden ratkaisu tai menettely ei ollut virheellinen eikä asianosaisten oikeusturva asian laadun huomioiden mistään muustakaan syystä edellyttänyt valituksen käsittelyn jatkamista. Valitus

otettiin täystutkintaan, jos yksikin ratkaisun tekevän kokoonpanon jäsenistä vastusti seulon-
tapäätöksen tekemistä.

Päätös valituksen seulomisesta tai vaihtoehtoisesti valituksen käsittelystä täystutkinnassa tuli tehdä viipymättä käräjäoikeuden toimitettua valituksen hovioikeuteen. Toisinaan valittajalta oli kuitenkin tarpeellista pyytää täydennystä tai valittajan vastapuolelta vastausta valitukseen ennen päätöksen tekemistä. Turhia vastauspyyntöjä pelkästään seulontamenettelyn ratkaise-
miseksi tuli kuitenkin välttää niistä aiheutuvien kuluja ja ratkaisun viivästymisen vuoksi. Seulontaratkaisusta tehtävä päätös oli aina perusteltava, sillä päätöksestä oli mahdollista ha-
kea valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. Käytännössä päätökset olivat usein lyhyitä. Sitä vas-
toin käsittelyn jatkamisesta ei laadittu erillistä päätöstä. Seulontamenettelyssä oli myös mahdollista antaa osatuomioita, jolloin osa valituksesta seulottiin ja osa käsiteltiin täystut-
kinnassa. (Jokela 2004, 523, 527-528.)

3.2.1 Seulontamenettelyn ongelmat

Asianosaisten oikeusturvan takia seulonnan ehdot olivat varsin tiukat. Erityisesti ensimmäi-
nen, eduskunnan lakivaliokunnan ehdotuksesta lisätty seulontaedellytys siitä, että asiassa ei
ollut oikeudenkäymiskaaren 26:15:n nojalla toimitettava pääkäsittelyä, osoittautui kuitenkin
ongelmalliseksi. Kyseisen pykälän mukaan pääkäsittely oli nimittäin toimitettava, jos asian
ratkaisemiseen vaikutti käräjäoikeudessa annetun suullisen todistelun uskottavuus tai hovioi-
keudessa oli otettava vastaan uutta suullista todistelua. Lakivaliokunta kuitenkin katsoi mie-
tinnössään, että mikäli käräjäoikeuden tekemän näytön arviointiin olisi voitu kirjallisen oi-
keudenkäyntiaineiston perusteella luottaa, pääkäsittelyä ei olisi tarvinnut järjestää ja valitus
olisi voitu seuloa. (LaVM 27/2002.)

Lakivaliokunnan mietintö muodosti ristiriidan seulontamenettelyn ensimmäisen edellytyksen
kanssa. Vaikka ristiriitatilanteissa on ensisijaisesti noudatettava lain sanamuotoa, valituksia
alettiin seuloa edellä kuvatulla niin sanotulla luottamusperiaatteella niissäkin asioissa, jotka
koskivat oikeudenkäymiskaaren 26:15:n tarkoittamaa todistelun uskottavuutta. Melanderin
(2005, 3-14) mukaan hovioikeuksissa oli omaksuttu tulkinta, joka mahdollisti seulonnan myös
niissä tapauksissa, joissa käräjäoikeuden tekemää näytön arviointia pidettiin niin yksiselittei-
senä, ettei näytön arvioinnin oikeellisuutta ollut syytä epäillä. Tällöin asiassa ei siis katsottu
tarpeelliseksi järjestää pääkäsittelyä.

Vasta korkeimman oikeuden vuosina 2004 ja 2005 antamat ennakkopäätökset siitä, että todis-
telun uskottavuutta ei ollut mahdollista arvioida seulontamenettelyn aikana kirjallisen oikeu-
denkäyntiaineiston perusteella, lopettivat hovioikeuksien noudattaman käytännön. Ennako-
päätösten jälkeen hovioikeuksien tekemät seulonnapäätökset vähenivät merkittävästi, kun

valitusten, joissa oli kyse suullisen todistelun uskottavuudesta, seulonta kiellettiin. (Jokela 2010, 28.) Fränden (2009, 57) mukaan tämä johti tilanteeseen, jossa hovioikeus oli pakotettu järjestämään pääkäsittelyn jutuissa, joissa kaikki juristitahot tiesivät varmasti, ettei todistelun arviointi tule hovioikeudessa millään tavalla muuttumaan. Frände (2009, 46) toteaa, että tällaisia tilanteita voidaan kutsua ”systeemivirheeksi”.

Suomen virallisen tilaston (2011) mukaan vuonna 2004 hovioikeuksissa ratkaistiin yhteensä 14 067 asiaa. Näistä asioista seulontaratkaisuja oli 3 038. Kaksi vuotta myöhemmin hovioikeudet ratkaisivat 12 293 asiaa, joista enää 1 726 seulottiin. Vuonna 2010 vastaavat luvut olivat 11 254 ratkaistua juttua ja 1 043 seulontaratkaisua. Menettelyn aloittamisesta seulontaan päättyneiden ratkaisujen määrä oli siis laskenut 21,6 prosentista 9,3 prosenttiin vuonna 2010.

Helsingin hovioikeuden luvut poikkeavat jonkin verran kaikkien hovioikeuksien keskiarvoista. Helsingin hovioikeus ratkaisi vuonna 2004 4 717 juttua, joista 989 valitusta seulottiin kokonaan. Vuonna 2006 ratkaistiin 3 816 asiaa, ja seulontaratkaisuja oli 564. Vuonna 2009 ratkaisujen asioiden määrä oli 3 200 ja seulontaratkaisujen 195. Kun Helsingin hovioikeus seuloi vuonna 2004 21,0 prosenttia kaikista ratkaisuistaan, vuonna 2006 vastaava prosenttiluku oli 14,8 ja vuonna 2010 enää 6,1. (Suomen virallinen tilasto 2011.) Voidaankin siis todeta, että seulottujen juttujen määrä oli keskiarvoa merkittävästi alhaisempi etenkin viimeisenä vertailuvuonna.

Koska seulontamenettely ei enää saavuttanut siltä lainsäätämisvaiheessa toivottuja tuloksia, alettiin oikeusministeriössä selvitysmiehen johdolla etsiä ratkaisuja seulonnan laajentamiseksi. Selvitysmiehen ehdotukset eivät kuitenkaan saaneet korkeimman oikeuden tai perustuslakivaliokunnan kannatusta, sillä voimassa olevan menettelyn laajentamisesta aiheutuvia ongelmia pidettiin liian suurina. (Jokela 2010, 28.) Seulonta korvattiin kokonaan uudella menettelyllä, jatkokäsittelyluvalla vuoden 2011 alusta lähtien kaikissa käräjäoikeuden jatkokäsittelyluvan voimaan tulon jälkeen antamissa ratkaisuissa.

3.3 Jatkokäsittelylupaan liittyvä lainvalmistelu

Seulontamenettelyn laajentamisyritysten epäonnistuttua oikeusministeriö asetti selvitysmiehen ehdotuksesta tammikuussa 2007 toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus hallituksen esitykseksi oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen koskevien säännösten kehittämiseksi. Toimikunnan työhön kuului selvittää seulontamenettelyn korvaavan muutoksenhakujärjestelmän tarpeellisuus sekä mahdollisuudet luoda järjestelmä, jossa käräjäoikeuden ratkaisusta voitaisiin ennakkopäätösasiassa hakea muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta. Toimikunnan yleisenä tavoitteena oli parantaa hovioikeuksien mahdollisuuksia kohdentaa voimavarojaan ja nopeuttaa hovioikeuskäsittelyjä. Huomioon oli otettava sekä perustus-

lain ja ihmisoikeussopimusten edellyttämä muutoksenhakuoikeus että valittajan ja tämän vastapuolen oikeusturva. (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa 2008, 2.)

Muutoksenhakulupatoimikunta ehdotti 17.6.2008 julkaistussa komiteanmietinnössään, että seulontamenettely korvataan jatkokäsittelylupajärjestelmällä. Jatkokäsittelyluvan ehdot olivat komiteanmietinnössä melko samankaltaiset kuin hallituksen esityksessä muutoksenhakuluvasta vuonna 1997. Jatkokäsittelylupa tarvittaisiin riita-asioissa, joissa käräjäoikeuden ratkaisu olisi asianosaiselle vastainen yli 10 000 euroa. Kysymys olisi siis niin sanotun häviöarvon laskemisesta. Häviöarvo olisi hovioikeudessa esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden lopputuloksen välinen erotus. (HE 105/2009, 114.) Rikosasioissa vastaajalta vaadittaisiin jatkokäsittelylupa, mikäli hänet olisi tuomittu alle kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen. Syyttäjän ja asianomistajan katsottiin tarvitsevan luvan valittaessaan rikoksesta, josta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä olisi ollut säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta. (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa 2008, 1.)

Komiteanmietinnössä ehdotettiin jatkokäsittelyluvan myöntämistä, mikäli käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta olisi aiheellista epäillä. Sanamuotona ”aihetta epäillä” tarkoittaa matalaa kynnystä, ja edellyttää tapauskohtaista harkintaa (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa 2008, 74). Jatkokäsittelylupa olisi myönnettävä myös silloin kun lupa olisi lain soveltamisen kannalta muissa samankaltaisissa asioissa tärkeää tai jonkin muun painavan syyn takia. Toisin kuin seulontamenettelyssä, pelkästään näytön arvioinnin takia jatkokäsittelylupaa ei tarvitsisi myöntää. Toimikunnan mietinnöstä pyydettiin lukuisia lausuntoja tuomioistuimilta, viranomaisilta ja asiantuntijoilta. Jatkokäsittelylupaa kannatettiin pääsääntöisesti, mutta monista yksityiskohdista oltiin erimielisiä.

3.4 Lain esityöt

Hallituksen esitys (HE 105/2009) oli pääpiirteissään muutoksenhakutoimikunnan mietinnön kaltainen. Muutoksena mietintöön hallitus esitti, että rikosasiassa vastaaja tarvitsisi jatkokäsittelyluvan, jos hänet on tuomittu kolmen sijasta enintään neljän kuukauden vankeusrangaistukseen. Neljänneksi jatkokäsittelyluvan myöntämisperusteeksi lisättiin myös se, että käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä. Perustuslakivaliokunta asettui lausunnossaan (PeVL 4/2010) tukemaan hallituksen esitystä. Se olisi kuitenkin halunnut rajata vankeusrangaistukset kokonaan jatkokäsittelyluvan ulkopuolelle. Lakivaliokunta ei kuitenkaan omassa mietinnössään (LaVM 4/2010) tällaista rajausta kannattanut. Perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta olivat erimielisiä myös vastauksen pyytämisestä valittajan vastapuolelta ennen jatkokäsittelyluvasta päättämistä. Lakivaliokunta ei pitänyt vastausta tarpeellisena lähtökohtaisesti jokaisessa tapauksessa. (Jokela 2010, 30-32.)

Eduskunta hyväksyi lakimuutokset lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta tuli voimaan 1.1.2011. Jatkokäsittelylupaa sovelletaan seulonnan sijaan kaikissa käräjäoikeuden antamissa ratkaisuisa, jotka on annettu lakimuutoksen voimaantulon jälkeen.

3.4.1 Uudistuksen tavoitteet

Seulontamenettelyn epäonnistumisen suurimpana syynä oli se, ettei sitä voitu soveltaa valituksissa, joissa oli kyse käräjäoikeudessa annetun suullisen todistelun uskottavuudesta. Valittaja pystyi pelkästään näytön riitauttamalla estämään seulonnan tapauksissa, joissa pääkäsittelyä ei olisi muuten järjestetty. Seulonnan ongelmakohtaksi osoittautunutta oikeudenkäymiskaaren 26:15:ää korjattiin laissa oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (650/2010). Ensimmäiseen momenttiin lisättiin, että todistelua ei tarvitse vastaanottaa uudelleen hovioikeudessa, mikäli käräjäoikeudessa annetun näytön arvioinnin oikeellisuudesta ei jää oikeudenkäyntiaineiston perusteella mitään varteenotettavaa epäilyä. Pelkästään tämä lisäys olisi saattanut kasvattaa seulontaratkaisujen määrän takaisin seulontamenettelyn ensimmäisten käyttövuosien tasolle, mutta järjestelmää haluttiin kuitenkin muuttaa kokonaisvaltaisesti (Jokela 2010, 129).

Jatkokäsittelylupa on ehdoiltaan hyvin samanlainen kuin vuonna 1997 hallituksen esityksessä (HE 33/1997) käyttöön otettavaksi ehdotettu muutoksenhakulupamenettely. Aiemmin tässä työssä mainittu muutoksenhakulupamenettelyyn kohdistunut kritiikki voitaisiinkin siten esittää myös jatkokäsittelylupaa kohtaan. Muutoksenhakuluvan ongelmana pidettiin muun muassa sen yhteensopimattomuutta ihmisoikeussopimusten kanssa. Jatkokäsittelylupajärjestelmän yhtenä keskeisenä tavoitteena oli kuitenkin sekä valittajan että tämän vastapuolen oikeusturvan parantaminen. Johtopäätöksenä voisi esittää, että lupajärjestelmistä eri vuosikymmenillä esitetyt perustelut ovat ristiriidassa keskenään. Jatkokäsittelylupaa pidettiin kuitenkin niin lainsäätäjien, oikeuslaitoksen kuin asianajajaliitonkin keskuudessa 1990-luvulla ehdotettua muutoksenhakulupajärjestelmää toimivampana ja paremmin perusteltuna menettelynä.

Jatkokäsittelyluvan yhteydessä tehtiin myös pääkäsittelyä koskevia uudistuksia. Hallituksen esityksen (HE 105/2009, 25) mukaan asianosaisen pyynnöllä pääkäsittelyn järjestämisestä on keskeinen merkitys ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tämän takia asianosaisen vaatimuksen merkitystä käsittelyjärjestyksestä päätettäessä oli tarkoituksenmukaista lisätä entisestään. Oikeudenkäymiskaaren 26:14:ssä säädetään, että pääkäsittely on ensisijaisesti toimitettava, mikäli riita-asian asianosainen tai rikosasian vastaaja tai asianomistaja vaatii sitä. Hovioikeus voi niin katsoessaan myös omasta aloitteestaan toimittaa pääkäsittelyn. Kuten edellä todettu, pääkäsittelyä ei kuitenkaan tarvitse poikkeussäännön ansiosta järjestää

pelkästään todistelun uudelleen vastaanottamista varten, jos käräjäoikeuden tekemän näytön arvioinnin oikeellisuudesta ei voi jäädä varteenotettavaa epäilystä.

Pääkäsittelyssä on myös mahdollista ottaa suullinen todistelu vastaan vain hovioikeuden katso-min tarpeellisen osin. Vaikka asianosaisilla tulee ihmisoikeussopimuksen mukaan olla oikeus esittää asiansa suullisesti myös muutoksenhakuasteessa, kaikkea käräjäoikeudessa esitettyä todistelua ei tarvitse käydä enää uudelleen hovioikeudessa läpi. Hallituksen esityksen mukaan tämä mahdollistaa nykyistä pienempimuotoisten ja samalla myös joutuisampien pääkäsittelyjen lisääntymisen ja suullisten käsittelyjen kohdentumisen oikeusturvatarpeiden mukaisesti. Muutosten tarkoituksena ei suoranaisesti olekaan pääkäsittelyiden määrän väheneminen, vaan käsittelyaikojen lyheneminen. (HE 105/2009, 25-26, 45.)

3.4.2 Jatkokäsittelyluvan ehdoista esitetty kritiikki

Kuten edellä on todettu, jatkokäsittelylupajärjestelmään suhtauduttiin pääsääntöisesti myönteisesti. Ainoastaan Turun hovioikeus ja Espoon oikeusaputoimisto vastustivat menettelyn käyttöönottoa. Yleinen kritiikki kohdistui lähinnä riita-asioihin sovellettaviin yksityiskohtiin. Korkein oikeus (B 2008, 2) piti riita-asioissa 10 000 euron häviörajaa yksityishenkilöiden kannalta korkeahkona. Samaa mieltä oli myös Suomen asianajajaliitto (2008), joka lisäksi totesi rajan olevan epätasa-arvoinen. Asianajajaliiton mukaan useille yksityishenkilöille 10 000 euron rahasumma on hyvin merkittävä, kun taas varakkaille yksityishenkilöille tai vakavaraiselle yritykselle summa voi olla pieni. Myös muutamissa muissa tuomioistuinten ja asianajajien edustajien lausunnoissa häviöarvoa pidettiin korkeana. Lisäksi huomiota kiinnitettiin siihen, että korkea häviöraja voi jossakin tapauksissa saada aikaan sen, että kantaja nostaa keinotekoisesti vaatimustaan 10 000 euron raja-arvon ylittämiseksi. (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa lausuntotiivistelmä 2009, 22.)

Jokela (2010, 132-133) toteaa, ettei häviöarvon määrittäminen ole aina helppoa niin asianosaisille kuin tuomioistuimellekaan. Raja-arvon laskeminen voi olla hankalaa erityisesti asioissa, joissa kysymys on toistuvaissuorituksista, useista asianosaisista tai vaatimuksista. Muutoksenhakulupatoimikunta ehdotti komiteanmietinnössään, että ennen käräjäoikeuden ratkaisua kerääntynyt korko otettaisiin huomioon häviöarvon määrässä, mutta ratkaisun jälkeen kertynyttä korkoa ei (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa 2008, 117). Sekä korkein oikeus että useat hovioikeudet pitivät koron laskemista useissa tapauksissa työläänä ja aikaa vievänä. Vaikka koron huomioon ottamista pidettiin perusteltuna, laskemisen pelättiin viivästyttävän tarpeettomasti jatkokäsittelyluvasta päättämistä. (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa lausuntotiivistelmä 2009, 23.)

Rikosasioissa enemmistö tuomioistuimista piti ehdotettua kolmea kuukautta liian matalana rajana vastaajan jatkokäsittelyluvan tarpeelle. Myös siihen, että vastaajalla tulee olla syyttäjän ja asianomistajan kanssa yhtäläiset oikeudet saada asia täystutkintaan, kiinnitettiin laajalti huomiota. (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa lausuntotiivistelmä 2009, 24-25.)

3.4.3 Helsingin hovioikeuden lausunto jatkokäsittelyluvasta

Lakivalmistelun aikana vuonna 2008 myös Helsingin hovioikeudelta pyydettiin lausuntoa muutoksenhakutoimikunnan esityksestä. Helsingin hovioikeus (2008, 1) piti oikeina ja tarpeellisina jatkokäsittelylupauudistuksen tavoitteita, joita olivat aikaisemmin mainitut yleisen oikeusturvan parantaminen ja hovioikeuksien voimavarojen entistä parempi kohdentaminen. Jatkokäsittelyluvan perusteet, jotka eivät ole harkinnanvaraisia, olivat hovioikeuden mielestä hyviä. Helsingin hovioikeus kuitenkin katsoi, ettei jatkokäsittelylupa tuottaisi merkittäviä resurssisäästöjä siellä käsiteltävissä valituksissa niiden laadun ja laajuuden takia. Uudistuksen vaikutusten ennakoitiin jäävän vähäisiksi.

Rikosasioissa muutoksenhakulupatoimikunnan alun perin ehdottama kolmen kuukauden vankeusrangaistus olisi ollut niin alhainen, ettei sillä olisi saavutettu toivottuja tuloksia Helsingin hovioikeudessa. Helsingin hovioikeus olisi pitänyt usean muun tuomioistuimen tavoin perustelumpana rajana neljää tai jopa kuutta kuukautta. Riita-asioissa hovioikeus piti 10 000 euron häviöarvon laskemista käräjäoikeuden ratkaisun ja valituksessa esitetyn vaatimuksen erotuksena euromääräisesti hyväksyttävänä. Suuressa osassa Helsingin hovioikeudessa käsiteltävissä saamia koskevista asioista kyseinen rahamäärä kuitenkin ylittyy. Helsingin hovioikeudessa käsitellään myös muita hovioikeuksia merkittävästi enemmän työsuhdeasioita, joissa jatkokäsittelyluvan myöntämättä jättäminen ei ole usein mahdollista. Edellä olevat esimerkit kertovat Helsingin hovioikeudessa käsiteltävien asioiden erityisluonteesta. (Helsingin hovioikeus 2008, 2-3, 14.)

Vaikka jatkokäsittelyluvan vaikutuksia Helsingin hovioikeudessa pidettiin ennen uuden menettelyn käyttöönottoa vähäisinä, oli arviointi etukäteen hankalaa. Saadakseen suuntaa antavia tuloksia Helsingin hovioikeus toteutti syyskuussa 2008 kuukauden mittaisen seurannan, jossa se sovelsi muutoksenhakulupatoimikunnan komiteanmietinnössään esittämiä jatkokäsittelyluvan ehtoja ratkaisemiinsa valituksiin. Seurantajakson aikana hovioikeus ratkaisi yhteensä 217 rikosasiaa. Näistä asioista 44 prosentissa olisi vaadittu jatkokäsittelylupa. Lupa olisi myönnetty 44 prosentissa ja jätetty myöntämättä 56 prosentissa lupajärjestelmän piiriin kuuluvassa asiassa. Noin joka neljännelle valitukselle kaikista ratkaistuista rikosasioista ei siis olisi myönnetty jatkokäsittelylupaa. (Helsingin hovioikeus 2008, 16.)

LIITE Helsingin hovioikeudessa 1.-30.9.2008 ratkaistut asiat, joissa on selvitetty, miten niissä olisi sovellettu jatkokäsittelylupaa koskevia säännöksiä. (Toimikunnan ehdotus, OM 2008:3)

Yhteenvedo	kappalemäärä	% kaikista
Kaikki asiat yhteensä	359	
Asiat, joissa lupaa ei myönnetty	63	17,5 %

	Yhteensä			% kaikista 217			% joista lupaa tarvitaan 95		
Rikosasiat	217								
Lupaa ei tarvita	122			56,2 %					
Lupaa tarvitaan	95			43,8 %					
Lupaa myönnetään	42			19,4 %			44,2 %		
Lupaa ei myönnetä	53			24,4 %			55,8 %		
Menettelytapa	S	K	P	S	K	P	S	K	P
Lupaa ei tarvita	6	61	53	2,8 %	28,1 %	24,4 %			
Lupaa tarvitaan									
Lupaa myönnetään	0	21	21	0,0 %	9,7 %	9,7 %	0,0 %	22,1 %	22,1 %
Lupaa ei myönnetä	11	25	17	5,1 %	11,5 %	7,8 %	11,6 %	26,3 %	17,9 %
Kokoonpano	HOL	T		HOL	T		HOL	T	
Lupaa ei tarvita	12	110		5,5 %	50,7 %				
Lupaa tarvitaan									
Lupaa myönnetään	21	21		9,7 %	9,7 %		22,1 %		22,1 %
Lupaa ei myönnetä	35	18		16,1 %	8,3 %		36,8 %		18,9 %

Luvan myöntämisperuste	Oikeellisuus	Soveltaminen	Painava syy
Rikosasiat	27	2	12
% myönnettyistä 42 asiasta	64,3 %	4,8 %	28,6 %

Valittaja rikosasioissa	Vastaaja	Syyttäjät	Asianomistaja
Kun lupaa myönnettiin	32	4	6
% myönnettyistä	76,2 %	9,5 %	14,3 %
Kun lupaa ei myönnetty	50	1	3
% kun lupaa ei myönnetty	94,3 %	1,9 %	5,7 %

S=Seulonta
K=Kirjallinen
P=Pääkäsittely

HOL= HOL 9 §:n mukainen kokoonpano
T=Täyden kokoonpanon asia

Taulukko 1 Helsingin hovioikeudessa 1.-30.9.2008 ratkaistut rikosasiat (Helsingin hovioikeus 2008, 16)

Riita-asioita ratkaistiin seurantajakson aikana yhteensä 142. Näistä 44 prosenttia oli sen laatuista asioita, joihin jatkokäsittelylupaa olisi voitu soveltaa. Jatkokäsittelyluvan piiriin kuuluvista asioista lupaa olisi tarvittu 35 prosentissa valituksista. Näistä asioista jatkokäsittelylupaa olisi saanut 54,5 prosenttia ja lupaa olisi evätty 45,5 prosentilta. Kaikista ratkaistuista riita-asioista siis vain seitsemän prosentin käsittely olisi pystytty lopettamaan kielteiseen jatkokäsittelylupapäätökseen. (Helsingin hovioikeus 2008, 17.)

LIITE Helsingin hovioikeudessa 1.-30.9.2008 ratkaistut asiat, joissa on selvitetty, miten niissä olisi sovellettu jatkokäsittelylupaa koskevia säännöksiä. (Toimikunnan ehdotus, OM 2008:3)

	Yhteensä			% kaikista 142			% piiriin kuuluvista 63			% joista lupa tarvitaan 22		
Kaikki muut kuin rikosasiat	142											
Ei lupajärjestelmän piirissä	79			55,6 %								
Lupajärjestelmän piirissä	63			44,4 %								
Lupaa ei tarvita	41			28,9 %			65,1 %					
Lupa tarvitaan	22			15,5 %			34,9 %					
Lupa myönnetään	12			8,5 %			19,0 %			54,5 %		
Lupaa ei myönnetä	10			7,0 %			15,9 %			45,5 %		
Menettelytapa	S	K	P	S	K	P	S	K	P	S	K	P
Ei lupajärjestelmän piirissä	3	68	5	2,1 %	47,9 %	3,5 %						
Lupajärjestelmän piirissä												
Lupaa ei tarvita	0	14	27	0,0 %	9,9 %	19,0 %	0,0 %	22,2 %	42,9 %			
Lupa tarvitaan												
Lupa myönnetään	0	7	5	0,0 %	4,9 %	3,5 %	0,0 %	11,1 %	7,9 %	0,0 %	31,8 %	22,7 %
Lupaa ei myönnetä	2	5	3	1,4 %	3,5 %	2,1 %	3,2 %	7,9 %	4,8 %	9,1 %	22,7 %	13,6 %
Kokoonpano	HOL	T		HOL	T		HOL	T		HOL	T	
Ei lupajärjestelmän piirissä	4	76		2,8 %	53,5 %							
Lupajärjestelmän piirissä												
Lupaa ei tarvita	1	40		0,7 %	28,2 %		6,3 %	63,5 %				
Lupa tarvitaan												
Lupa myönnetään	5	7		3,5 %	4,9 %		7,9 %	11,1 %		22,7 %	31,8 %	
Lupaa ei myönnetä	4	6		2,8 %	4,2 %		6,3 %	9,5 %		18,2 %	27,3 %	

Luvan myöntämisperuste	Oikeellisuus	Soveltaminen	Palnava syy
Muut kuin rikosasiat	11	2	0
% myönnettyistä 22 asiasta	50,0 %	9,1 %	0,0 %

S=Seulonta
K=Kirjallinen
P=Pääkäsittely

HOL= HOL 9 §:n mukainen kokoonpano
T=Täyden kokoonpanon asia

Taulukko 2 Helsingin hovioikeudessa 1.-30.9.2008 ratkaistut riita-asiat (Helsingin hovioikeus 2008, 17)

Tuloksia analysoitaessa tulee ottaa huomioon, että testauksen ajanjaksona oli vain yksi kuukausi. Lukuja voidaan pitää vain jonkinlaisen kokonaiskuvan antajana varsinkin, kun minkäänlaisista yhtenäistä käytäntöä ei ollut olemassa. Huomioitavaa on myös, että testauksessa jatkokäsittelylupa on tilastoitu muutoksenhakulupatoimikunnan ehdotuksen mukaisesti rikosasioissa tarvitsevan vastaaja, joka on tuomittu alle kolmen kuukauden mittaiseen vankeusrangaistukseen. Oikeudenkäymiskaarissa rajaksi säädettiin sittemmin neljä kuukautta. Kaiken kaikkiaan voidaan kuitenkin todeta, että jatkokäsittelylupaa ei olisi myönnetty 17,5 prosentille kaikista 359 ratkaistusta rikos- ja riita-asiasta. Muutoksenhakulupatoimikunnan aiempi arvio hovioikeuksien keskiarvoksi oli 25 prosenttia. Tutkimuksen perusteella valitukselta voitaisiin evätä jatkokäsittelylupa Helsingin hovioikeudessa kuitenkin merkittävästi harvemmin.

4 Uudistunut muutoksenhakumenettely

Kuten aiemmin on jo todettu, uutta muutoksenhakumenettelyä alettiin soveltaa kaikissa jatkokäsittelylupaa edellyttävissä asioissa, jotka käräjäoikeus on ratkaissut 1.1.2011 jälkeen. Tässä luvussa esittelemme uudistuneen oikeudenkäymiskaaren sisällön jatkokäsittelylupame-

nettelyn osalta sekä lisäksi kerromme lyhyesti ennakkopäätösvalituksesta suoraan korkeimpaan oikeuteen.

4.1 Valitusosoitus

Jatkokäsittelylupamenettelyn myötä muutoksenhakuohjeet muuttuivat. Oikeudenkäymiskaaren 25:11:n mukaan valitusosoituksessa tulee olla selostus jatkokäsittelyluvasta ja lupaperusteista sekä ennakkopäätösvalituksesta sellaisen tiedon lisäksi, joka valitusosoituksesta on ennen tätä muutosta pitänyt käydä ilmi. Näitä tietoja ovat muutoksenhakutuomioistuin, valitus-aika, valituksen perille ajamiseen liittyvät säännökset, valituksen sisältö ja liitteet sekä samat tiedot vastavalituksesta.

Asianosaisille tulee heti käräjäoikeuden ratkaisun julistamisen jälkeen antaa kirjalliset ohjeet siitä, kuinka muutosta ratkaisuun voidaan hovioikeudesta hakea (OK 25:3). Valituksessa on oikeudenkäymiskaaren 25:15:n mukaan mainittava peruste, miksi jatkokäsittelylupa pitäisi myöntää, ja syyt perusteen olemassa ololle. Valitusosoituksen sisältöä on selostettu tarkemmin muutoksenhakumenettelystä kertovassa luvussa 2.2.

4.2 Jatkokäsittelyluvan edellytykset riita- ja rikosasioissa

Riita-asiassa tarvitaan jatkokäsittelylupa, jos valitus koskee vain saamista, jonka arvo ei ylitä valituksessa esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden tuomion välisenä erotuksena laskettuna 10 000 euroa. Tätä erotusta kutsutaan häviöarvoksi. Oikeudenkäyntikuluja ja saamisen korkoa ei lasketa mukaan häviöarvoon. (OK 25a:5)

Rikosasiassa vastaaja tarvitsee jatkokäsittelyluvan, mikäli häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta. Vankeusrangaistuksen ohessa tuomittuja sakkoja tai muuta seuraamusta ei oteta huomioon. (OK 25a:6)

Vastaaja ei kuitenkaan oikeudenkäymiskaaren 25a:7:n mukaan tarvitse jatkokäsittelylupaa, jos virallinen syyttäjä on hakenut käräjäoikeuden tuomioon muutosta vastaajan eduksi, tai jos syyttäjä on valittanut rikoksesta, josta on säädetty ankarampi rangaistus kuin sakko tai kaksi vuotta vankeutta. Jos virallinen syyttäjä ei siis tarvitse asiassa jatkokäsittelylupaa, ei sitä tarvitse vastaajakaan (OK 25a:6).

Jatkokäsittelylupaa ei myöskään tarvita, jos vastaaja on tuomittu menettämisseuraamukseen, jonka arvo on yli 10 000 euroa, jos vastaaja on tuomittu viralta pantavaksi tai, jos vastaaja on tuomittu yhteisösakkoon, jonka määrä on enemmän kuin 10 000 euroa. Jatkokäsittelylupaa ei myöskään saman teon osalta tarvita, mikäli valitus koskee syytteessä tarkoitettuun tekoon

liittyvää yksityisoikeudellista vaatimusta, jonka häviöarvo on yli 10 000 euroa. (OK 25a:6)

4.3 Jatkokäsittelyluvan tarve muissa asioissa

Tietyt asiat eivät kuulu lainkaan jatkokäsittelylupa-asioiden piiriin. Näitä ovat oikeudenkäymiskaaren 25a:9:n mukaan lapsen elatusta koskevat asiat, liiketoimintakieltoa koskevat asiat, sotilasoikeudenkäyntiasiat, sakon muuntorangeistuksen määräämistä koskevat asiat ja lähestymiskiellon määräämistä, kumoamista tai muuttamista koskevat asiat.

Jatkokäsittelylupa tarvitaan aina, jos valitus koskee vain oikeudenkäyntikuluja, valtion varoista maksettavia kuluja tai maksettavaksi määrättyä uhkasakkoa. Jos muutosvaatimus koskee ainoastaan jäännösrangaistuksen määräämistä täytäntöön pantavaksi valvontamääräysten rikkomisen vuoksi, tarvitaan jatkokäsittelylupa. (OK 25a:10)

4.4 Valituksen tutkimisen edellytykset

Oikeudenkäymiskaaren 25a:11:n mukaan hovioikeuden tulee myöntää jatkokäsittelylupa, jos on aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta. Lupaa ei kuitenkaan tarvitse myöntää vain näytön uudelleen arvioimista varten, ellei valittaja ole muutoshakemuksessaan esittänyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella olisi perusteltua aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta. Jatkokäsittelylupa on myönnettävä myös siinä tapauksessa, jos käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta ei voi arvioida lupaa myöntämättä. Jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa on tärkeää myöntää jatkokäsittelylupa, tai luvan myöntämiseen on jokin muu painava syy, on lupa myönnettävä.

4.5 Menettely jatkokäsittelylupa-asioissa

Hovioikeudessa asian valmistelusta vastaa yksi jäsen (OK 25a:2). Valmistelusta vastaava jäsen tutkii valituksen, ja täydennyttää sitä, jos siinä ilmenee puutteita (OK 25a:3). Mikäli valittaja ei pyynnöstä huolimatta täydennä valitustaan, ja se ei sellaisenaan kelpaa oikeudenkäynnin aloittamiseksi, hovioikeus jättää oikeudenkäymiskaaren 25a:4:n mukaan valituksen tutkimatta. Valitus jätetään heti tutkimatta, mikäli sille on jokin muu este kuin valituksen puutteellisuus.

Hovioikeus voi ennen jatkokäsittelylupakysymyksen ratkaisemista tarvittaessa pyytää vastapuolelta vastauksen valitukseen (OK 25a:13). Hovioikeus tekee ratkaisun jatkokäsittelyluvan myöntämisestä tai epäämisestä käräjäoikeuden tuomion, valituksen ja muun oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Jos asiassa on pyydetty vastapuolen vastaus, otetaan se myös huomioon. Päätös tehdään kirjallisessa menettelyssä, mutta asian voi kuitenkin ratkaista myös il-

man esittelyä (OK 25a:14). Oikeudenkäymiskaaren 25a:18:n mukaan jatkokäsittelyluvan myöntämiseen riittää, että jatkokäsittelylupa-asioiden kolmen jäsenen kokoonpanosta yksi jäsen on luvan myöntämisen kannalla. Yksi jäsen voi myös myöntää jatkokäsittelyluvan ilman esittelyä. Luvan epäämiseksi tarvitaan kokoonpanon yksimielinen päätös. (OK 25a:8)

Jos jatkokäsittelylupaa ei asiassa myönnetä, mahdollinen vastavalitus raukeaa (OK 25:14b). Käräjäoikeuden ratkaisu jää tällöin pysyväksi (OK 25a:1). Mikäli jatkokäsittelylupa myönnetään, oikeudenkäymiskaaren 25a:15:n mukaan siitä tulee tehdä ilmoitus sekä valittajalle että vastapuolelle. Tähän päätökseen ei saa hakea muutosta (OK 25a:19). Jatkokäsittelylupa voidaan oikeudenkäymiskaaren 25a:12:n mukaan rajoittaa koskemaan vain osaa käräjäoikeuden ratkaisusta, jolloin päätös luvan myöntämisestä muilta osin voidaan tehdä vasta valituksen käsittelyn myöhemmässä vaiheessa. Jos jatkokäsittelylupaa ei myönnetä, päätökseen on tehtävä merkintä siitä, että lupaa ei ole myönnetty ja käräjäoikeuden ratkaisu jää siten pysyväksi. Päätökseen on myös kirjattava hovioikeuden tutkineen kaikki lain 11 §:ssä mainitut perusteet luvan myöntämiselle. Lisäksi päätökseen on merkittävä valittajan esittämät vaatimukset asiassa sekä mahdolliset vastaukset. (OK 25a:17)

4.6 Ennakkopäätösvalitus

Jatkokäsittelyluvan lisäksi muutoksenhakumenettelyyn tuli vuoden 2011 alusta voimaan toinen uudistus, joka mahdollistaa muutoksenhaun ennakkopäätösvalituksella suoraan käräjäoikeudesta korkeimpaan oikeuteen. Ennakkopäätösvalitus edellyttää korkeimman oikeuden antamaa valituslupaa. Ennakkopäätösvalituksen tekemiseen vaaditaan lisäksi valittajan vastapuolen käräjäoikeudessa antama kirjallinen tai suullinen suostumus. Suostumuksen voi myöhemmin peruuttaa tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn ajan puitteissa (OK 30a:1).

Lupa ennakkopäätösvalitukseen voidaan myöntää vain, jos lain soveltamisen kannalta samankaltaisissa tapauksissa on tärkeää myöntää lupa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. On huomattava, että käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi, mikäli lupaa ei myönnetä. (OK 30a:2)

Ennakkopäätösvalituksella muutosta ratkaisuun hakevan on ilmoitettava siitä tyytymättömyyden ilmoituksen yhteydessä, ja lisäksi esitettävä tällöin vastapuolen suostumus ennakkopäätösvalituksen tekemiselle. Jos tyytymättömyyden ilmoitus ennakkopäätösvalitusta varten hylätään, siitä sekä muutoksenhakuohjeista on ilmoitettava heti valittajalle ja tämän vastapuolelle. (OK 30a:3)

Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymättä jättämisestä saa oikeudenkäymiskaaren 30a:4:n mukaan kannella korkeimpaan oikeuteen. Kantelu toimitetaan käräjäoikeuden kansliaan 30

päivän sisällä käräjäoikeuden ratkaisun antamis- tai julistamispäivästä. Mikäli korkein oikeus hyväksyy kantelun, tulee sen tarvittaessa asettaa uusi määräaika valituksen tekemistä varten.

Jos tyytymättömyyden ilmoitus ennakkopäätösvalitusta varten on sitä vastoin hyväksytty, saa vastapuoli kannella hyväksymisestä korkeimpaan oikeuteen, jos hän kokee, ettei ole antanut suostumustaan ennakkopäätösvalituksen tekemiselle. Kantelukirjelmä toimitetaan käräjäoikeuteen saman 30 päivän määräajan kuluessa. Mikäli korkein oikeus päättää, että vastapuoli ei ole antanut asiassa suostumustaan, se palauttaa asian käräjäoikeuteen, jonka tulee antaa uusi päätös tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisestä (OK 30a:4)

Muutoksenhakijan vastapuoli voi tehdä vastavalituksen käräjäoikeuden ratkaisusta, mikäli korkein oikeus myöntää yllä mainitun oikeudenkäymiskaaren 30a:2:n mukaisesti luvan ennakkopäätösvalituksen tekemiselle. Jos korkein oikeus ei myönnä valittajalle valituslupaa, myös vastavalitushakemus raukeaa. (OK 30a:5)

5 Työnkulku jatkokäsittelylupamenettelyssä Helsingin hovioikeudessa

Tässä luvussa tarkastelemme jatkokäsittelylupamenettelyyn liittyviä työnkuluja Helsingin hovioikeudessa erityisesti sihteereiden työnkuvaan liittyen. Jatkokäsittelylupasihteerien työtehtävien ymmärtämiseksi on kuitenkin tärkeää tietää myös muun henkilöstön työtehtävistä menettelyssä. Tämän vuoksi tarkastelemme jonkin verran myös kirjaamon, kanslianhoitajan sekä valmistelevan jäsenen työnkuvaa jatkokäsittelylupa-asioissa.

Helsingin hovioikeus on suurin Suomen kuudesta hovioikeudesta. Sen tuomiopiiriin kuuluvat Espoon, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Tuusulan ja Vantaan käräjäoikeudet. Helsingin hovioikeudessa on seitsemän osastoa ja henkilökuntaan kuuluu noin 170 henkeä. Hovioikeutta johtaa presidentti Mikko Könkkölä, jolla on apunaan hovioikeudenlaamannien ja kansliapäällikön muodostama työryhmä. Jokaisen osaston johtajana toimii hovioikeudenlaamanni. Muina jäseninä osastoilla on hovioikeudenneuvoksia ja esittelijöinä asessori ja viskaaleita. Jokaisella osastolla on kanslia, jota johtaa kanslianhoitaja. Osastoilla työskentelee pääsääntöisesti lisäksi kolme toimistosihhteeriä. Koko kansliahenkilökunnan lähiesimiehenä toimii kansliapäällikkö.

Hovioikeus käsittelee käräjäoikeuden ratkaisusta tehtyjä valituksia. Lisäksi ensimmäisenä asteena hovioikeudessa käsitellään valtio- ja maanpetosasioita sekä joitakin virkasyyteasioita. Helsingin hovioikeuden toimivaltaan kuuluu asioita, joita ei muissa hovioikeuksissa käsitellä lainkaan. Näitä ovat sotilasoikeudenkäyntiasiat ja eräät immateriaalioikeudelliset riita-asiat. Lisäksi hovioikeus käsittelee kansainvälisiä perheoikeusasioita ja lapsikaappausasioita, ja toimii muutoksenhakuasteena Suomen Asianajajaliiton kurinpitoasioissa. Kaikkien hovioikeuksien

tehtävänä on myös valvoa oman tuomiopiirinsä käräjäoikeuksien toimintaa. (Oikeuslaitos 2010.)

Helsingin hovioikeudessa on kuudella osastolla jäsenenä kaksi hovioikeudenneuvosta, jotka hoitavat jatkokäsittelylupa-asioita. Jatkokäsittelylupaesittelyn kokoonpanoon tulee puheenjohtajaksi joko presidentti tai jonkin osaston laamanni. Yksi kokoonpanon jäsen pyritään ottamaan eri osastolta kuin asian valmisteleva jäsen. Yhteistyötä tekevät osastot yksi ja kaksi, kolme ja neljä sekä viisi ja kuusi keskenään. Lisäksi jokaisella osastolla on oma jatkokäsittelylupasihteeri, joka hoitaa kaikki jatkokäsittelylupa-asioihin liittyvät työtehtävät. Jatkokäsittelylupamenettelyä alettiin soveltaa vuoden 2011 alusta, jolloin ensimmäiset jäsenet ja sihteerit valittiin. Osa jäsenistä on vaihdettu jo muutaman kerran uusiin. Tarkoituksena onkin noin parin kuukauden välein vaihtaa jäseniä, jotta kaikki neuvokset pääsevät työskentelemään jatkokäsittelylupa-asioiden parissa. Sihteerin vaihdosta ei ole tehty vielä kertaakaan, vaan sama sihteeri hoitaa jatkokäsittelylupa-asioita noin vuoden, jonka jälkeen jatkokäsittelylupamenettelyyn liittyvät työtehtävät tullaan opettamaan koko osastokanslialle.

5.1 Kirjaamon ja osastokanslian kanslianhoitajan tehtävät

Kun hovioikeuteen tulee uusi valitus, kirjaamo kirjaa sen ensin koneelle diaaritietoihin saapuneeksi. Kirjaamo merkitsee asialle asiakoodin eli asianimikkeen, joka määräytyy Tilastokeskuksen vahvistamiin rikos- ja riita-asioiden nimikkeistöihin perustuvan oikeusministeriön päätöksen mukaisesti. Kirjaamo tarkistaa, liittyykö uusi asia johonkin jo hovioikeudessa vireillä olevaan asiaan, tai onko asianosaisilla joitain muita juttuja vireillä hovioikeudessa. Kirjaamon tehtävänä on myös tarkistaa, että asiakirjat on jaoteltu käräjäoikeudessa oikein asiakirjavihkoon. Jatkokäsittelylupamenettelyn myötä kirjaamon työtehtävät eivät muuttuneet, sillä Helsingin hovioikeudessa vasta osastokanslioissa tarkistetaan, mitkä asiat kuuluvat lupamenettelyn piiriin. Kirjaamo jakaa jakojärjestelmän mukaan kaikki jutut normaalisti kuudelle hovioikeuden osastolle. Osasto 7 on niin sanottu purkkiosasto, jonne jaetaan vain laajat asiat, jotka eivät koskaan kuulu jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin. Joissakin muissa hovioikeuksissa jatkokäsittelylupa-asioiden tunnistaminen ja jakaminen on kirjaamon tehtävä.

Kun osastolle saapuu uusi asia, kanslianhoitaja ottaa sen itselleen osaston sisällä jaettavaksi. Ensin kanslianhoitaja lukee valituksen ja katsoo, jaetaanko juttu suoraan valmistelevalle jäsenelle, valmistelevalle jäsenelle ja esittelijälle, jatkokäsittelylupajäsenelle, vai onko juttu niin sanottu HOL 9 §:n (Hovioikeuslaki 21.1.1994/56) mukainen asia, joka jaetaan suoraan esittelijälle. Lyhyesti HOL 9 §:n mukaiset asiat ovat sellaisia, joissa hovioikeus on päätösvaltainen kahden jäsenen ja yhden HOL 9 §:ssä säädetyn kelpoisuuden täyttävän esittelijän kokoonpanossa. Esittelijä on vähintään kolme vuotta virassa ollut asessori, viskaali tai käräjätuomari. Pääsääntöisesti HOL 9 §:n mukaisiin asioihin kuuluvat saamisen osalta asiat, jotka

koskevat alle 5 000 euron saamista, ja rangaistuksen osalta asiat, joissa vastaaja on tuomittu alle kuuden kuukauden mittaiseen vankeusrangaistukseen. Kanslianhoitaja jakaa HOL 9 §-juttuja kuitenkin myös esittelijöille, jotka eivät ole HOL 9 §-kelpoisia. Näin toimitaan siksi, että nuorempienkin esittelijöiden työtaakka hieman kevenisi, kun jakoluettelossa on myös pienempiä ja helpompia juttuja. Tällöin juttu jaetaan lisäksi valmistelevalle jäsenelle, joka antaa esittelijälle tarvittaessa ohjausta.

Seuraavaksi kanslianhoitaja lähettää valitukset ja tuomion liitepäätökset kopioitavaksi toimistopalvelupisteeseen. Kun asiakirjat tulevat takaisin, kanslianhoitaja suorittaa jaon. Jako tehdään tietokoneelta löytyvän jakoluettelon mukaan, eli käytännössä juttu jaetaan seuraavana vuorossa olevalle jäsenelle tai esittelijälle. Hovioikeudenlaamanni ja osaston vanhin jäsen eivät yleensä toimi valmistelevina jäseninä, vaan puheenjohtajina. Päivystyskiireelliset asiat jaetaan päivystysvuorossa olevalle esittelijälle ja yleensä myös valmistelevalle jäsenelle. Päivystysvuorot vaihtuvat viikoittain. I-kiireellisyysluokkaan kuuluvia asioita ja isoja XL- sekä XXL-kokoisia asioita jaetaan kaikille tasapuolisesti. Lomat otetaan huomioon lähinnä vain kiireellisiä asioita jaettaessa. Jatkokäsittelylupa-asioiden jaossa kanslianhoitaja toimii periaatteessa samoin kuin normaalissakin jaossa. Jako suoritetaan vuorossa olevalle jäsenelle. Jatkokäsittelylupia käsitteleville tuomareille jaetaan kuitenkin suhteessa vähemmän niin sanottuja tavallisia juttuja niin, että neljä jatkokäsittelylupa-asiaa vastaa yhtä tavallista asiaa. Jos on vaikeaa määrittellä, kuuluuko asia jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin vai ei, kanslianhoitaja kysyy neuvoa osaston asessorilta tai jatkokäsittelylupajäseneltä, joka päättää miten juttu jaetaan.

Kaikkien uusien juttujen kohdalla kanslianhoitaja tarkastaa, onko valittajan asiamiehellä tarvittava valtuutus. Mikäli se puuttuu, kanslianhoitaja tilaa valtakirjan. Hän tarkastaa, onko valittaja mahdollisesti vankilassa, tulostaa TLP-ilmoitukset (tuomiolauselma) ja merkitsee asian kiireellisyys- ja kokoluokan. Vaikka jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin kuuluvat asiat ovat sinänsä kiireellisiä, sillä jatkokäsittelyluvan myöntäminen tai epääminen tulisi ratkaista kahden kuukauden sisällä valituksen ja jatkokäsittelylupahakemuksen saapumisesta, merkitään näidenkin asioiden kiireellisyysluokka kuitenkin pääasian mukaan. Jos valmisteleva jäsen päättää jatkokäsittelyluvan myöntämisen jälkeen ottaa jutun valmisteltavakseen, kanslianhoitajan tulee merkitä tieto jakoluetteloon.

5.2 Valmistelevan jäsenen tehtävät

Valmisteleva jäsen tarkistaa uuden jutun mahdollisimman nopeasti. Tavanomaiseen etukäteistarkastukseen kuuluu määräaikojen tarkistus: onko käräjäoikeuden ratkaisuun ilmoitettu määräajassa tyytymättömyyttä, ja onko valitus hovioikeuteen saapunut määräajassa. Lisäksi valmisteleva jäsen katsoo, että asiakirjoista löytyy kaikki tarvittava, muun muassa valtakirjat ja

asiamiesten laskut. Kun nämä niin sanottuihin tavallisiinkin juttuihin liittyvät tarkistukset on tehty, valmisteleva jäsen varmistaa, että juttu todella kuuluu jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin. Lisäksi tarkistetaan, tarvitaanko asiassa jatkokäsittelylupa kaikilta osin vai osittain, ja mitä jatkokäsittelylupaa koskevia lainkohtia sovelletaan. Valmisteleva jäsen lukee käräjäoikeuden tuomion ja valituksen, ja tekee niiden pohjalta oman ehdotuksensa jatkokäsittelyluvan myöntämisestä tai epäämisestä. Valmistelevan jäsenen on tärkeää perustella kantansa. Joissakin tapauksissa osalla jäsenistä on ollut tapana kirjoittaa lisäksi muistio.

Tarkastuksen jälkeen valmisteleva jäsen tuo jutun, tai yleensä useamman samalla kertaa, kansliaan jatkotoimenpiteitä varten. Tavallisissa jutuissa tämä tarkoittaa yleensä vastauksen pyytämistä, mutta jatkokäsittelylupa-asiat tuodaan lähes poikkeuksetta sihteerille ohjeistuksen kera. Kanslianhoitaja liittää aina uuden jutun asiakirjavihkoon valmistelu- ja seurantalomakkeen (liite 1), jonka valmisteleva jäsen täyttää sihteerille ohjeeksi siitä, mitä asialle tehdään. Valmistelulomakkeelle merkitään muun muassa se, keneltä pyydetään vastaus valitukseen. Jatkokäsittelylupakysymyksen valmistelun tueksi luotuun erilliseen tarkastuslomakkeeseen, check listiin (liite 2) tehtävät valmistelevan jäsenen merkinnät ovat tietoja, joita sihteerin tarvitsee taltioida tehdessään. Tiedoista tulisi ilmetä, onko asia rikos- vai riita-asia, ja millä perusteella, eli minkä pykälän nojalla valitus edellyttää jatkokäsittelylupaa. Muutoksenhakemus voi myös olla syyttäjän tai asianomistajan valitus tai esimerkiksi vain oikeudenkäyntikuluja koskeva vaatimus, jolloin sovelletaan eri pykälää. Check list liitetään jokaiseen jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin kuuluvaan juttuun. Kyseiseltä lomakkeelta sihteerin tarkistaa, mitä valmisteleva jäsen haluaa asiassa tehtävän. Valmisteleva jäsen merkitsee check listiin, mikäli hän on päättänyt pyytää vastauksen ennen jatkokäsittelylupakysymyksen ratkaisemista, sekä keneltä vastausta pyydetään. Merkintä tehdään myös, mikäli vastauksia ei pyydetä. Check listiin on tarkoitus myös laittaa ylös, ottaako valmisteleva jäsen jutun valmisteltavakseen jatkokäsittelylupamenettelyn jälkeen, vai jaetaanko juttu uudelleen.

Tekemämme kyselyn perusteella valmistelevat jäsenet ovat lähes aina päätyneet pitämään jutun itsellään, kun asian tutkimiseen ja oikeudelliseen arviointiin on jo käytetty runsaasti aikaa. Olisi turhaa ajan hukkaa, jos joku toinen tutkisi saman asian uudelleen. Joskus valituksen oikeuskysymys on ollut niin kiinnostava, että valmisteleva jäsen on halunnut tutkia sen kokonaan itse.

Tarkastettuaan uuden jatkokäsittelylupajutun valmisteleva jäsen tekee ensin oman ehdotuksensa jatkokäsittelyluvan myöntämiseksi tai epäämiseksi, ja tämän jälkeen toimittaa asiakirjat sihteerille omien toimintaohjeidensa kera. Toiset jäsenet haluavat kirjoittaa ratkaisuun itse valittajan esittämät vaatimukset joko kynällä paperille tai suoraan ratkaisupohjalle, kun toiset taas haluavat, että sihteerin kirjoittaa vaatimukset itsenäisesti. Joskus sihteerin kirjoittaa vaatimukset valmistelevan jäsenen erikseen antamien ohjeiden mukaisesti. Sen jälkeen, kun

asia on ollut sihteerin käsittelyssä, valmisteleva jäsen haluaa yleensä tarkistaa mahdollisen taltion ennen asian viemistä esittelyyn. Jäsenet ovat melkein aina halunneet sihteerin mukaan esittelyyn, jotta kaikki taltiot voitaisiin korjata ja allekirjoittaa heti.

Jatkokäsittelylupaesittelyn jälkeen valmisteleva jäsen allekirjoittaa istuntopöytäkirjan ja merkitsee valmistelu- ja seurantalomakkeelle kokoonpanon jäsenet sekä esittelyn päivämäärän. Lomakkeeseen kirjataan, onko jatkokäsittelylupaa myönnetty vai ei. Jos lupa myönnetään, merkitään tieto luvan myöntämisestä joko kokonaan tai osittain. Lisäksi jutuissa, joissa lupa on myönnetty, merkitään vastapuolet, joilta on tarkoitus pyytää vastaus valitukseen. Asioissa, jotka eivät edellytä jatkokäsittelylupaa, valmisteleva jäsen merkitsee samalle lomakkeelle jo saadessaan uuden jutun, ettei asiassa tarvita lupaa miltään osin. Jos jatkokäsittelylupaa ei ole myönnetty, ja päätös on menossa julki, valmisteleva jäsen merkitsee valmistelu- ja seurantalomakkeelle ratkaisutietoihin koodiksi 17; jatkokäsittelylupaa ei ole myönnetty. Sihteeri siirtää tiedon ratkaisun julkipanoa tehdessään koneelle diaaritietoihin.

5.3 Jatkokäsittelylupasihteerin tehtävät

Valmisteleva jäsen tuo uuden jatkokäsittelylupajutun sihteerille, joka ensimmäisenä katsoo, mitä check listiin on merkitty. Mikäli jäsen esittää luvan myöntämistä, ei sihteerin tarvitse kyseisen jutun osalta yleensä tehdä muuta kuin merkitä se istuntopöytäkirjaan. Istuntopöytäkirjaan merkitään esittelypäivä ja -aika, kokoonpano, asian diaarinumero ja asianosaiset sekä asianimike, jutun valmistelevan jäsenen nimi, jutun kokoluokka sekä se, myönnettiinkö jatkokäsittelylupa vai ei. Myöntäminen tai epääminen merkitään aina päätökseksi, vaikka lupaa myönnettäessä siitä ei varsinaista päätöstä laaditakaan. Yleensä lisätään myös merkintä "taltio allekirjoitettiin esittelyssä", mikäli kyseessä on esitys, jossa lupa evätään. Sihteerin merkityksessä istuntopöytäkirjan tietoja asianhallinnan esittelytietoihin, tekee hän samalla kirjauksen jatkokäsittelyluvan myöntämisestä esittelyn lisätietoihin. Luvan epäämistä ei ole ollut tapana merkitä, sillä se käy ilmi päätöksestä.

Asioissa, joissa valmisteleva jäsen esittää luvan epäämistä, sihteeri kirjoittaa jo esittelyä varten valmiiksi taltion eli hovioikeuden ratkaisun. Hovioikeuden asianhallinnasta löytyy valmis pohja niin sanotuille ei jatkokäsittelylupaa-ratkaisuille. Kyseistä pohjaa muokkaamalla saadaan aikaiseksi kuhunkin tapaukseen sopiva taltio. Jotkut valmistelevat jäsenet kirjoittavat valittajan vaatimukset itse paperille tai ratkaisupohjalle, toiset taas haluavat sihteerin lukevan valituksen ja kirjoittavan taltioon valituksessa esitetyt vaatimukset. Taltion tehtyään sihteeri vie taltion valmistelevalle jäsenelle tarkastettavaksi, jos jäsen on pyytänyt saada tarkastaa sen. Mikäli taltiossa on jotakin korjattavaa, sihteeri korjaa virheet ja kirjoittaa taltion puhtaaksi. Jos korjattavaa ei ole, palautetaan asiakirjat ja taltio sihteerille, joka tekee kaikille esittelyssä käsiteltäville jutuille niin kutsutun jätön, eli jakaa kokoonpanon muille jäsenille

käräjäoikeuden tuomion ja valituksen, mahdollisen taltion sekä istuntopöytäkirjan. Jos valmisteleva jäsen on tehnyt omia merkintöjään joko tuomioon tai valitukseen, tarkoittaa se yleensä sitä, että hän haluaa ne kopioitavaksi myös muille jäsenille. Muutoin sihteerin voi yleensä jakaa valmiiksi teetettyjä liitepäätöksiä ja valituksen kopioita. Tarvittaessa jättöön liitetään mukaan myös esimerkiksi rikosrekisteri. Jäsenet tutustuvat juttuihin kukin tahollaan ennen esittelyä. Työtilanteista ja jatkokäsittelylupajuttujen määrästä riippuen jättö tehdään tavallisesti noin kahta tai kolmea päivää ennen esittelyä. Joskus, jos valmisteleva jäsen on tuonut hyvissä ajoin tehtävät jatkokäsittelylupajutut sihteerille, jätön saattaa saada tehdyksi viikkoakin ennen esittelyä. Toisaalta, jos esimerkiksi juttuja on vähän, ja ne tuodaan sihteerille myöhään, saattaa jättö tapahtua vasta esittelyä edeltävänäkin päivänä.

Sihteerin vastuulle ennen jatkokäsittelylupaesittelyä on jäänyt edellä mainittujen tehtävien lisäksi myös mahdollisten täydennysten ja valtakirjojen ynnä muiden sellaisten pyytäminen sekä ylipäättään muu tarvittava yhteydenpito asianosaisiin.

5.3.1 Jatkokäsittelylupaesittely

Sihteerin on pääsääntöisesti aina mukana esittelyssä. Joillakin sihteeereillä on myös ollut tapana järjestää esittely, tai ainakin varata esittelylle vapaa neuvotteluhuone. Esittelytilanteessa sihteerillä on edessään kannettava tietokone, jolla on yhteys neuvottelusalissa olevaan näyttöpäätteeseen. Televisiosta kokoonpano näkee taltion ja siihen tehtävät muutokset. Esittelyssä valmisteleva jäsen ensin selostaa asiaa lyhyesti ja kertoo sitten, mihin lopputulokseen hän on asiassa tullut. Tämän jälkeen puheenjohtaja tiedustelee toisen jäsenen kantaa ja lopuksi kertoo omansa. Mikäli yksikin jäsen on sillä kannalla, että jatkokäsittelylupa tulisi myöntää, on lupa myönnettävä. Joissakin tapauksissa on mahdollista, että jatkokäsittelylupa rajoitetaan koskemaan vain jotakin osaa ratkaisusta. Harvoissa tilanteissa kokoonpano voi myös luvan myöntämisen jälkeen ratkaista pääasian samassa esittelyssä. Jos sen sijaan kaikki kannattavat luvan epäämistä, syntyy päätös. Sihteerin korjaa taltion lopulliseen muotoonsa, tulostaa sen ja antaa jäsenille allekirjoitettavaksi. Joissain tapauksissa on myös mahdollista, että kokoonpano päättää pyytää vastapuolelta vastauksen valitukseen, ennen kuin jatkokäsittelylupakysymys ratkaistaan. Tämäkin pitää merkitä istuntopöytäkirjaan. Istuntopöytäkirjojen tiedot kirjataan koneelle diaaritietoihin esittelyn jälkeen.

5.3.2 Toimenpiteet esittelyn jälkeen

Kun asiassa on myönnetty jatkokäsittelylupa, valmisteleva jäsen tuo asiakirjat kansliaan vastauksen pyytämistä varten. Sihteerin lähettää valittajalle ilmoituksen jatkokäsittelyluvan myöntämisestä valittajan prosessiosoitteeseen. Jos valittaja on valituksessaan ilmoittanut sähköpostiosoitteen, on katsottu, että sanotun ilmoituksen voi lähettää myös sähköisesti. Vas-

tauspyynnön alkuun merkitään vastapuolelle tiedoksi, että hovioikeus on myöntänyt valittajalle jatkokäsittelyluvan. Vastauspyynnöt lähetetään valmistelevan jäsenen ohjeiden mukaisesti vastapuolille. Valmistelu- ja seurantalomakkeelle valmisteleva jäsen kirjaa myös ylös tiedon, ottaako hän jutun valmisteltavakseen jatkokäsittelylupakysymyksen ratkaisemisen jälkeen, vai lähteekö asia uuteen jakoon. Tällä tavoin kansliassa tiedetään, miten toimitaan sen jälkeen, kun vastaus on saapunut ja se on lähetetty valittajalle tiedoksi.

Jos kyseessä on asia, jossa lupaa edellytetään kaikilta osin ja lupa evätään, koko asian käsittely päättyy ratkaisun antamiseen. Mikäli asiassa on useita valittajia, joista vain osa tarvitsee jatkokäsittelyluvan ja lupa evätään, tehdään jutussa osapäätös. Muutoin asian käsittely jatkuu normaalisti hovioikeudessa muiden valittajien osalta. Ei jatkokäsittelylupaa-päätöksistä tehdä periaatteessa aivan samanlainen ratkaisun julkipano kuin muistakin asioista. Mitään erityisiä toimenpiteitä ei tarvitse tehdä. Ainoastaan merkintä jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltuvuudesta asiaan tulee tehdä rastittamalla joko kohta 1: Jatkokäsittelylupasäännökset ovat soveltuneet asiaan kokonaisuudessaan tai kohta 2: Jatkokäsittelylupasäännökset ovat soveltuneet asiaan osittain. Valmistelevalle jäsenelle on ennen asiakirjojen tuomista julkipanoa varten rastitettava oikea kohta valmistelu- ja seurantalomakkeelta. Lisäksi sihteerin vastuulla on julkipanon yhteydessä asiakirjojen seulonta, kun se normaalisti kuuluu esittelijän tehtäviin.

Jos kokoonpano päättää pyytää vastauksen ennen kuin ratkaisee lupakysymyksen, sihteeri laittaa yleensä vastauspyyntöön merkinnän "Hovioikeus on päättänyt pyytää Teiltä vastauksen, ennen kuin kysymys jatkokäsittelyluvan myöntämisestä tai epäämisestä X:lle ratkaistaan". Valittajalle ei laiteta tässä vaiheessa vielä kirjettä, vaan hänelle menee aikanaan tiedoksi vastapuolen vastaus. Vastauksen saavuttua järjestetään uusi esittely samalla kokoonpanolla kuin ensimmäisellä kerralla, ja ratkaistaan myönnetäänkö lupa vai ei.

5.3.3 Taltion kirjoittaminen

Hovioikeuden ratkaisuissa on aina tietynlainen rakenne, jota tulee noudattaa. Vaatimukset tulee kirjoittaa tietyllä tavalla ja niin, että käy selkeästi ilmi, mitä muutoksia valittaja käräjäoikeuden ratkaisuun haluaa. Valittajan nimi tulee ensimmäisen kerran kirjoittaa lihavoituna. Yleensä päätöksiin kirjoitetaan aina koko nimi, mutta jatkokäsittelylupapäätöksiin on useimmiten, jäsenistä riippuen, kirjoitettu vain sukunimi, jos on ilmiselvää, että sillä tarkoitetaan nimenomaan valittajaa. Vastapuolta ei merkitä päätöksiin ollenkaan, ellei merkitsemällä ole jokin tarkoitus. Vastapuoli merkitään esimerkiksi silloin, kun siltä on pyydetty vastaus valitukseen ennen jatkokäsittelylupaesittelyä.

Mikäli käräjäoikeuden tuomiossa on useita eri kohtia, päätöksessä viitataan niihin numerojärjestyksessä. Rikosasioissa vaatimukset kirjoitetaan, kuten valittaja on oikeasti tarkoittanut, ei

niin, kuin hän on vaatimuksensa esittänyt. Jos valittaja vaatii rangaistuslajin puitteissa muutosta käräjäoikeuden tuomioon, hän vaatii, että rangaistusta alennetaan tai korotetaan. Jos valittaja vaatii rangaistuslajin muutosta, hän vaatii lievempää tai ankarampaa rangaistusta.

Takasivulle tehtävät merkinnät ovat samanlaiset kuin taltioissa tavallisestikin. Rikosasioiden jatkokäsittelylupapäätöksistä toimitetaan kappale valittajan lisäksi myös syyttäjälle. Vastapuolelle kappaletta ei lähetetä, ellei vastapuolelle olisi erityistä intressiä saada päätöksestä omaa kappaletta. Syyttäjä saa oman kappaleensa maksutta. Valittajalle kappale on maksuton, mikäli hänelle on myönnetty asiassa oikeusapu. Muutoin rikostuomiosta peritään normaali 90 euron käsittelymaksu. Siviiliasioissa päätöskappale lähetetään vain valittajalle. Päätös toimitetaan vastapuolelle ainoastaan silloin, kun siihen on erityinen syy. Yleensä siviiliasioissa valittajalla ei ole oikeusapupäätöstä, mutta mikäli sellainen on, kappaleen saa maksutta. Siviiliasioissa käsittelymaksu on 182 euroa. Lisäksi kaikissa asioissa valmistelevalle jäsenellä on toimivalta päättää, että kappale annetaan valittajalle maksutta, vaikka hänelle ei olisikaan myönnetty oikeusapua.

5.3.4 Ei jatkokäsittelylupaa-ratkaisun pohja ja täyttöohjeet

Ratkaisu, johon on haettu muutosta

Helsingin käräjäoikeus 3 os. 16.5.2011 nro xxxxx
(liitteenä)

Asia	Rattijuopumus
Valittaja	Maija Meikäläinen

Vastapuolta ei merkitä, ellei siltä ole pyydetty asiassa vastausta.

Valitus Meikäläinen on vaatinut, että..

Tähän kirjoitetaan valittajan vaatimukset ilman perusteita. Jos vastauksia on pyydetty, niiden vaatimukset selostetaan valituksen jälkeen.

Hovioikeuden ratkaisu
Perustelut

Asian käsittelyn jatkaminen hovioikeudessa edellyttää jatkokäsittelylupaa, koska
 valittajaa ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta.

- syyttäjän valitus koskee rikosta, josta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.
- asianomistajan valitus koskee rikosta, josta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.
- [riita-asia] koska käräjäoikeuden ratkaisu on valittajalle vastainen vain saamisen osalta, ja valituskirjelmässä esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen välinen erotus (häviöarvo) ei ole yli 10 000 euroa. Oikeudenkäyntikuluja ja vaatimukselle laskettavaa korkoa ei oteta huomioon häviöarvon määrää laskettaessa.

**Perustelukappaleeseen valitaan tapaukseen sopiva vaihtoehto, jota yleensä vielä muokataan viimeistään esittelytilanteessa. Perustelut pyritään kirjoittamaan niin, että valittaja todella ymmärtää niiden merkityksen. Esimerkiksi, jos valittaja on tuomittu sakkorangais-
tukseen, on se useimmiten selvyuden vuoksi ollut tapana kirjata ylös. Perusteluluettelo ei ole aivan tyhjentävä, esimerkiksi vain oikeudenkäyntikuluvaatimusta koskevasta vali-
tuksesta kirjoitettavat perustelut puuttuvat.**

Kysymyksessä ei myöskään ole muu oikeudenkäymiskaaren 25a:6-9:ssä tarkoitettu asia, jossa valittaja ei tarvitse jatkokäsittelylupaa.

Tämä on jätetty pois ratkaisusta, joita se ei koske.

Oikeudenkäymiskaaren 25a:11:n mukaan jatkokäsittelylupa on myönnettävä, jos

- 1) ilmenee aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta,
- 2) käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä,
- 3) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa on tärkeä myöntää asiassa jatkokäsittelylupa tai
- 4) luvan myöntämiseen on muu painava syy.

Jatkokäsittelyluvan myöntämisperusteiden tulee näkyä jokaisessa ratkaisussa.

- Jatkokäsittelylupaa ei tarvitse edellä 1 kohdan nojalla myöntää yksinomaan näytön uudelleen arvioimista varten, ellei käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ole perusteltua aihetta epäillä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella.

Tämä jätetään näkyviin ratkaisuun, jos valittaja on valituksessaan vedonnut käräjäoikeuden virheelliseen näytön arviointiin.

Hovioikeus on tutkinut perusteet jatkokäsittelyluvan myöntämiselle. Aihetta luvan myöntämiselle ei ole.

Päätöslauselma

Jatkokäsittelylupaa ei myönnetä. Käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi.

- Koska valittajalle ei myönnetä jatkokäsittelylupaa, vastavalitus raukeaa.
- Valtion varoista maksetaan asianajaja ...lle ...n avustamisesta hovioikeudessa palkkioksi [vaaditut/kohtuulliseksi harkitut]..... euroa ja arvonlisäveron [määränä/osuutena] euroa.

Jos valittajalle on myönnetty oikeusapu, avustaja saa valtion varoista hovioikeuden kohtuulliseksi katsoman palkkion. Mikäli avustaja ei ole liittännyt valitukseen laskua, sitä ei tarvitse erikseen häneltä pyytää. Kokoonpano arvioi maksettavan määrän.

Lainkohdat

Oikeudenkäymiskaari 25a luku

- 5 § [riita-asia]
- 6 § 1 momentti [vastaaja]
- 7 § 1 momentti [syyttäjä]
- 8 § [asianomistaja]
- 10 § [vain oikeudenkäyntikulut, valtion varoista maksettava, uhkasakko, jäännösrangaus]

Oikeudenkäymiskaari 25a luku 11 §

Ratkaisuun ei liitetä erillistä tuomiolauselmaa.

Muutoksenhaku

Muutosta tähän ratkaisuun saadaan hakea korkeimmalta oikeudelta valittamalla vain, jos korkein oikeus niillä erityisillä perusteilla, jotka ilmenevät oheisesta valitusosoituksesta, myöntää valitusluvan.

Valitusosoituksessa tarkoitettu määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen päättyy <muutoksenhakupäivämäärä>.

Jatkokäsittelylupa-asioissa valitusosoituksena on A, eli 60 päivän määräaika valitusluvan hakemiselle.

Helsingin hovioikeuden puolesta:

Hovioikeuden leima
Sihteerin leima ja allekirjoitus

Asian ovat ratkaisseet:

hovioikeudenlaamanni xx

hovioikeudenneuvos xx

määräaikainen hovioikeudenneuvos xx

Ratkaisu on yksimielinen.

Takasivu

6 Jatkokäsittelyluvan vaikutukset Helsingin hovioikeuden toimintaan

Kuten edellä on kerrottu, jatkokäsittelylupamenettely on muuttanut Helsingin hovioikeudessa noudatettavia työtapoja. Tässä luvussa tutkimme jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutuksia kanslia- ja lainkäyttöhenkilöstön työtapojen ja työmäärään muuttumiseen, kaikkien asioiden käsittelynopeuteen sekä pääkäsittelyiden määrään ja käsittelyaikojen pituuteen. Kokoamme yhteen myös valmistelevien jäsenten mietteet jatkokäsittelyluvan toimivuudesta. Lopuksi kerromme jatkokäsittelyluvan aiheuttamista tulkintaongelmista ja niiden ratkaisutavoista Helsingin hovioikeudessa sekä esittelemme asioita, jotka ovat valmistelevien jäsenten mielestä hankalimpia ratkaista.

6.1 Jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutus työnkulkuihin

Selvitimme kyselyn avulla jatkokäsittelyluvan vaikutuksia sihteerien ja valmistelevien jäsenten käytännön työtehtäviin ja pyysimme kehittämissuhteita. Kysymysten (liite 3 ja 4) tarkoituksena oli selvittää, millaisia eri työtapoja käsittelijöille on muodostunut, sekä saada selville mielipiteitä jatkokäsittelylupamenettelyn hyödyllisyydestä ja menettelyn vaikutuksista jatkokäsittelylupa-asioita käsittelevien henkilöiden työhön.

Toteutimme kyselyn sähköpostitse jatkokäsittelylupasihteereille ja -jäsenille. Helsingin hovioikeudessa on yhteensä kuusi JKL-sihteerää, joista yksi on toinen tämän opinnäytetyön teki-

jöistä. Kysely kuitenkin lähetettiin vain neljälle viidestä jäljelle jäävästä sihteeristä, koska yksi sihteereistä oli pitkäköllä sairauslomalla. Kaikki vastasivat kyselyyn. Jatkokäsittelylupajäseninä hovioikeudessa on lokakuun alkuun 2011 mennessä toiminut yhteensä 24 hovioikeudenneuvosta tai määräaikaista hovioikeudenneuvosta. Kysely päätettiin lähettää kuitenkin vain 15 heistä, sillä emme pitäneet tarpeellisena tehdä kyselyä jäsenille, jotka ovat vasta aloittaneet jatkokäsittelylupa-asioiden parissa työskentelyn. Jäsenistä neljä vastasi kyselyyn.

Kyselyn saatesanoina kirjoitimme, että vastaukset tulevat opinnäytetyötämme varten. Lisäksi kerroimme, mikä työmme aihe ja tarkoitus on, ja toivoimme, että mahdollisimman moni löytäisi hieman aikaa vastata kyselyyn. Sekä sihteereille että jäsenille lähetetyissä kyselyissä oli kussakin 10 avointa kysymystä.

6.1.1 Lupamenettelyn vaikutus valmistelevan jäsenen työhön

Jatkokäsittelylupajuttujen valmistelevat jäsenet olivat tekemämme kyselyn (liite 3) perusteella vaihtelevaa mieltä siitä, miten jatkokäsittelylupa-asioiden ratkaiseminen on vaikuttanut heidän työnsä määrään. Osa sanoi jatkokäsittelylupajuttujen parissa työskentelyn todella lisänneen työtaakkaa. Jäsenet totesivat, että jatkokäsittelylupajuttujen ohessa jaetaan muita juttuja vähemmän, mutta jatkokäsittelylupa-asioissa riittää töitä varsinkin silloin, kun niitä tulee käräjäoikeuden lomakauden jälkeen enemmän. Joskus saattaa jopa tuntua siltä, että muut jutut kärsivät siitä, kun jäsen valmistelee jatkokäsittelylupajuttuja. Toisaalta on vaikeaa arvioida jatkokäsittelylupa-asioiden merkitystä omalle työlle, jos on työskennellyt vain vähän aikaa jatkokäsittelylupajuttujen parissa. Osa taas kertoi, että jatkokäsittelylupajutut ovat muuttaneet työskentelytapaa, mutta eivät lisänneet työtaakkaa, vaan pikemminkin vähentäneet sitä.

Kyselyssä tiedusteltiin myös sitä, onko jatkokäsittelylupajärjestelmä koettu hyödylliseksi, ja olisiko siinä mahdollisesti jotakin parannettavaa. Yhteinen mielipide oli, että uusi menettely on ollut hyödyllinen. Tarpeettomat pääkäsittelyt poistuvat. Näin saadaan enemmän käsittelyaikaa jutuille, jotka eivät tarvitse jatkokäsittelylupaa, ja jutuille, joissa lupa on myönnetty. Eräässä vastauksessa huomautettiin lisäksi, että pienet asiat tutkitaan perusteellisesti siitä huolimatta, ettei jatkokäsittelylupaa myönnetä. Näin ollen valittajan oikeusturva ei siis vaarannu.

Parannettavaakin jäsenten mielestä kuitenkin olisi. Jatkokäsittelylupamenettelyä tulisi hovioikeudessa yksinkertaistaa hyödyntämällä lakiinkin kirjattua yhden jäsenen luvan myöntämismahdollisuutta. Aina ei siis tarvitsisi järjestää istuntoa kolmen jäsenen kokoonpanolla. Lisäksi jatkokäsittelylupaistuntojen järjestämiseen toivottiin muutosta turhan selvittelyn välttämiseksi. Tähän asti on ollut käytäntönä, että jäsenet sopivat keskenään esittelypäivän, joka

voi olla milloin tahansa. Kaikille sopivaa aikaa on kuitenkin usein vaikea löytää jäsenten muiden istuntojen ja pääkäsittelyjen takia. Nykyistä käytäntöä voisikin muuttaa esimerkiksi niin, että joka toisella viikolla olisi valmiiksi sovittu istunto, johon jäsenet voisivat viedä sen verran juttuja, jotka ehtivät saada valmiiksi. Tällainen menettely vähentäisi esittelypäivien so-
pimisesta aiheutuvia hankaluuksia. Myös mahdollisuus siirtää jatkokäsittelylupa-asioiden kä-
sittely tietyiltä jäseniltä koko osaston laittokäyttöhenkilöstölle tuntui kiinnostavan kyselyyn
vastanneita. Yleisenä parannusehdotuksena mainittiin jatkokäsittelylupajärjestelmän käyttö-
alan laajentaminen tulevaisuudessa niin, että lupa tarvittaisiin entistä useammassa asioissa.

Kyselyssä tiedusteltiin lisäksi, mitä mieltä jäsenet olivat jatkokäsittelylupajäsenten vaihtu-
vuudesta. Kaikkien mielestä oli hyvä asia, että kaikki jäsenet perehtyvät jatkokäsittelylupa-
juttuihin, sillä ne ovat osa hovioikeustyötä. Jatkokäsittelylupakysymykset vaativat pienten
juttujen pikkutarkkaa tutkimista, ja pelkästään sellaista työtä ei jaksaisi kauaa tehdä. Lisäksi
jatkokäsittelylupakysymysten ratkaiseminen lisää kunkin jäsenen kokemuksia hovioikeustyös-
tä. Jatkokäsittelylupajuttujen aiheuttama lisätyön määrä tasaantuu, kun lupa-asiat eivät ole
vain tiettyjen jäsenten ratkaistavissa. On siis hyvä, että jäsenten vuorot toimia jatkokäsittely-
lupajutuissa vaihtuvat.

6.1.2 Lupamenettelyn vaikutus sihteerin työhön

Sihteereiltä kysyttiin (liite 4), kuinka paljon aikaa heillä kuluu viikossa jatkokäsittelylupajut-
tuihin, ovatko uudet työtehtävät lisänneet heidän työtaakkaansa tai pidentäneet työpäiviä, ja
tekevätkö he edelleen samoja töitä kuin ennen jatkokäsittelylupasihteeriksi ryhtymistä.

Kaikki sihteerit olivat sitä mieltä, että on vaikea arvioida, kuinka paljon aikaa jatkokäsittely-
lupa-asioiden parissa kuluu viikon aikana. Jäsenet tuovat sihteereille yleensä juttuja isommis-
sa rykelmissä, jolloin juttujen työstämiseen menee yhdellä kertaa paljon aikaa. Tästä johtuen
myös esittelyssä istutaan yhdellä kertaa monta juttua, joten sihteerin aikaa saattaa kulua
esittelyssä paljonkin. Jos yhteistyöosaston jatkokäsittelylupasihteerin on poissa, saattaa sih-
teeri lisäksi joutua työstämään myös joitakin toisen osaston jatkokäsittelylupa-asioita. Toisin
sanoen viikon aikana voi joskus mennä monia tunteja jatkokäsittelylupatöiden parissa, kun
taas toisena viikkona voi olla niin, ettei jatkokäsittelylupatöitä tule sihteerille ollenkaan. Kui-
tenkaan ylitöitä ei kenenkään ole jatkokäsittelylupa-asioiden takia tarvinnut tehdä, ellei sit-
ten istunto ole joskus kestänyt pitkälle iltapäivään.

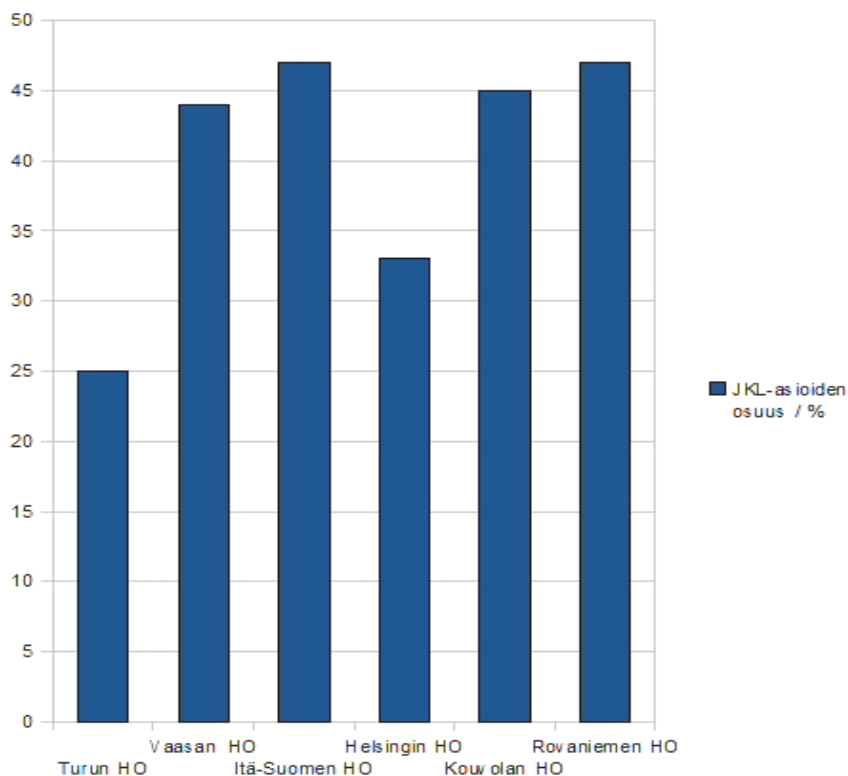
Työtaakka on jatkokäsittelylupa-asioiden myötä lisääntynyt jonkin verran kaikkien sihteerien
mielestä. Tosin työmäärän lisääntymisen ei koettu olevan jokapäiväistä. Vain silloin, kun sih-
teeri tekee jatkokäsittelylupatöitä tai on mukana esittelyssä, työtaakka lisääntyy hetkellisesti
ja muut työt joutuvat odottamaan. Keneltäkään sihteeriltä ei varsinaisesti ole vähennetty

muita töitä, vaan he tekevät jatkokäsittelylupajuttuja normaalien töiden lisäksi. Helsingin hovioikeudessa on joillakin osastoilla käytössä niin sanottu työparisysteemi, eli jokaisella sihteerillä on omat esittelijät ja jäsenet, joille he tekevät töitä. Osastoilla, joilla on työparit, sihteeri tekee jatkokäsittelylupajutut ja sen lisäksi omien työpariensa antamat työt heti, kun ehtii. Osastoilla, joilla työpareja ei ole, jatkokäsittelylupasihteeri tekee suhteessa vähemmän tavallisia töitä kuin muut sihteerit silloin, kun hänellä on jatkokäsittelylupajuttuja työstettävänä. Joka tapauksessa työt jakautuvat niin, että kaikki tekevät töitä yhtä paljon.

Kaikki sihteerit kertoivat olevansa lähes aina esittelyissä mukana. Esittelyissä istumista ei kuitenkaan yleisesti pidetty kovinkaan hyödyllisenä. Koska taltio on aina tehty jo ennen esittelyä valmiiksi, sihteeri on usein esittelyssä melko toimeettomana, jos taltioon ei tule kuin pieniä korjauksia. Sihteerit olivat sitä mieltä, että korjaukset voisi hyvin tehdä esittelyn jälkeenkin ja taltion voisi siitä huolimatta allekirjoittaa jo esittelyssä. Kyselyn perusteella esittelyt toimisivat varsin tehokkaasti ilman sihteeräkin, ja näin sihteerin työaikaa säästyisi muille työtehtäville.

6.2 Tilastotietoa jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin kuuluvista asioista

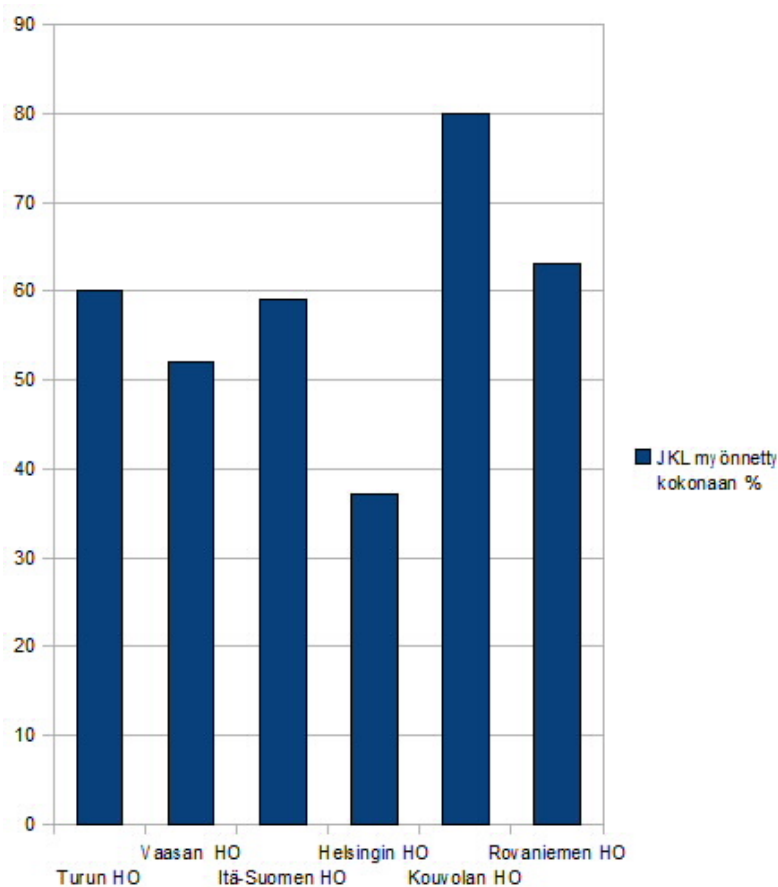
Helsingin hovioikeudessa on kuluneen vuoden aikana tilastoitu jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin kuuluvia asioita. Tilastoissa on huomioitu kaikki 31.8.2011 mennessä käsitellyt ja jatkokäsittelylupakokoonpanoihin käsiteltäväksi jaetut asiat. Helsingin hovioikeuden tekemän arvioiden mukaan kaikista sen käsittelemistä asioista noin kolmannes on kokonaan jatkokäsittelylupajärjestelmän piirissä (Heiskanen, Jalanko, Könkkölä & Lehtimäki 2011, 9). Muissa hovioikeuksissa keskiarvo on noin 40 prosenttia. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, että Turun ja Helsingin hovioikeuksia lukuun ottamatta neljässä muussa hovioikeudessa lupajärjestelmän piiriin kuuluu lähes puolet asioista. Kuten aiemmin luvussa 4.4 on jo todettu, käsitellään Helsingin hovioikeudessa esimerkiksi muita hovioikeuksia enemmän sellaisia laajoja riita-asioita, joihin jatkokäsittelylupaa ei voi soveltaa.

Taulukko 3 Jatkokäsittelylupa-asioiden osuus kaikista asioista (Heiskanen ym. 2011, 9)

Helsingin hovioikeudessa jatkokäsittelylupa on myönnetty tarkastelujakson aikana 37,2 prosentissa kaikista asioista, joissa jatkokäsittelylupaa on pyydetty (Heiskanen ym. 2011, 12). Kuten alla olevasta taulukosta voi havaita, muissa hovioikeuksissa määrä on huomattavasti suurempi. Kouvolan hovioikeudessa jatkokäsittelyluvan on saanut keskimäärin kahdeksan valitusta kymmenestä. Helsingin hovioikeudessa lupa on kuitenkin myönnetty vain hieman useammalle kuin yhdelle kolmesta valituksesta. Erot kahden ääripään välillä ovat merkittäviä. Julkisuudessa on esitetty epäilyksiä siitä, että Helsingin hovioikeus on yrittänyt purkaa ruuhkautumistaan noudattamalla erityisen tiukkaa lupakäytäntöä. Kritiikkiä on antanut erityisesti tiukoista kannanotoistaan tunnettu prosessioikeuden emeritusprofessori Jyrki Virolainen. Virolaisen (2011) mukaan Helsingin hovioikeus hyödyntää tilaisuuden lupahakemuksen hylkäämiseksi heti, kun se pitää käräjäoikeuden päätöstä vähänkin oikeellisenä.

Helsingin hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölä on kuitenkin tyrmännyt kritiikin perusteetomana (Launonen 2011). Tekemämme kyselyn perusteella Helsingin hovioikeudessa uskotaan, että jatkokäsittelylupajutut tutkitaan yhtä tarkasti kuin sellaisetkin valitukset, joissa jatkokäsittelylupaa ei tarvita. Lupaa ei myönnetä heppoisin perustein, vaan jatkokäsittelyluvan edellytykset tarkastellaan huolellisesti. Huolellisen tutkimuksen perusteella saatetaan usein huomata, ettei lupaa ole aihetta myöntää.

Taulukko 4 Lupafrekvenssi hovioikeuksittain (Heiskanen ym. 2011, 12)

Kaikista Helsingin hovioikeuteen käsiteltäviksi tulevista asioista siis noin viidesosa on arviolta sellaisia, joissa valituksen käsittely päättyy jatkokäsittelyluvan epäämiseen. Ennen jatkokäsittelyluvan voimaan tuloa Helsingin hovioikeudessa tehdyn tutkimuksen mukaan jatkokäsittelylupaa ei olisi myönnetty arviolta 17,5 prosentille kaikista asioista. Suomen virallisen tilaston (2011) mukaan Helsingin hovioikeudessa seulottiin vuonna 2010 6,1 prosenttia kaikista jutuista. Tähän verrattuna voisi arvioida, että jatkokäsittelylupa on ainakin sen alkuvaiheessa osoittautumassa merkittävästi seulontaa tehokkaammaksi menettelyksi. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, että uusi järjestelmä on vasta alkuvaiheessa, eikä yhtenäistä käytäntöä ole kaikissa asioissa ehtinyt muodostua. Myös seulontaratkaisuja tehtiin seulontamenettelyn käytön alkuvuosina huomattavasti loppuvuosia enemmän.

Helsingin hovioikeudessa ylivoimainen enemmistö, 85,5 prosenttia, kaikista jatkokäsittelyluvan piiriin kuuluvista jutuista on rikosasioita. Muiden asioiden osuus jää vain kuudesosaan. Rikosasioissa lupa myönnetään kuitenkin selvästi muita asioita harvemmin. Alla olevasta taulukosta voi havaita, että rikosasioissa lupa on myönnetty 33,7 prosentille jatkokäsittelylupakokoonpanossa käsitellylle asialle, kun taas riita-asioista luvan on saanut 57,6 prosenttia.

JKL-kokoonpanoihin jaettua asioita	602
Ratkaisuja yhteensä	406
Rikosasioita (R)	347
Muita asioita (S, H)	59
Lupia myönnetty yhteensä	151
Rikosasioissa (R)	117
Muissa asioissa (S, H)	34
Lupahakemuksista hylätty yhteensä	255
Rikosasioissa (R)	230
Muissa asioissa (S, H)	25

Taulukko 5 Helsingin hovioikeuden jatkokäsittelylupakokoonpanoissa käsittelemät asiat (Heiskanen ym. 2011, 11)

Syyttäjä on saanut myönteisen jatkokäsittelylupapäätöksen keskiarvoa huomattavasti useammin. Kun rikosasioissa jatkokäsittelylupa on myönnetty keskimäärin kolmasosalle valituksista, syyttäjä on saanut luvan noin 70 prosentissa tekemistään valituksista (Heiskanen ym. 2011, 12). Vastaajan oikeus saada asiansa käsittelyyn ei kuitenkaan ole syyttäjää tai asianomistajaa huonompi, vaan vastaaja voi saada jatkokäsittelyluvan samoilla ehdoilla. Syyttäjä hakee käräjäoikeuden päätökseen kuitenkin muutosta paljon vastaajaa harvemmin. Voisi ehkä myös ajatella, että syyttäjän valitus saattaa usein olla vastaajan valitusta paremmin perusteltu, etenkin, jos vastaaja on laatinut valituskirjelmän itse asiamiestä käyttämättä.

6.3 Uudistuksen vaikutus kaikkien asioiden keskimääräiseen käsittelyaikaan

Vaikka käsittelyajat hovioikeuksissa ovat viime vuosina hieman lyhentyneet, ovat ne yhä pitkiä etenkin sellaisissa asioissa, joissa toimitetaan pääkäsittely. Keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2010 oli 6,6 kuukautta, kun se vuonna 2009 oli 6,7 kuukautta ja vuonna 2008 7,0 kuukautta (Yleiset tuomioistuimet ja työtuomioistuin, toimintakertomus 2010, 54). Helsingin hovioikeuden käsittelyajat ovat olleet hieman muita hovioikeuksia pidemmät. Viime vuonna keskimääräinen käsittelyaika Helsingin hovioikeudessa oli 7,4 kuukautta (Yleiset tuomioistuimet ja työtuomioistuin, toimintakertomus 2010, 52).

Tämän vuoden elokuun loppuun mennessä keskimääräinen käsittelyaika on ollut 6,6 kuukautta. Vertailun vuoksi viime vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana keskimääräinen käsittelyaika oli 6,7 kuukautta. (Helsingin hovioikeus, asianhallinta.) Näyttäisi, että keskimääräinen käsittelyaika ei ole ainakaan vielä lyhentynyt jatkokäsittelyluvan tultua voimaan. Käsittelyaikoja verratessa tulee kuitenkin huomioida, ettei asianhallinnan tilasto anna täysin luotettavaa kuvaa, sillä kirjaamistavat vaihtelevat ja kirjauksissa voi olla virheitä.

6.4 Pääkäsittelyn toimittaminen

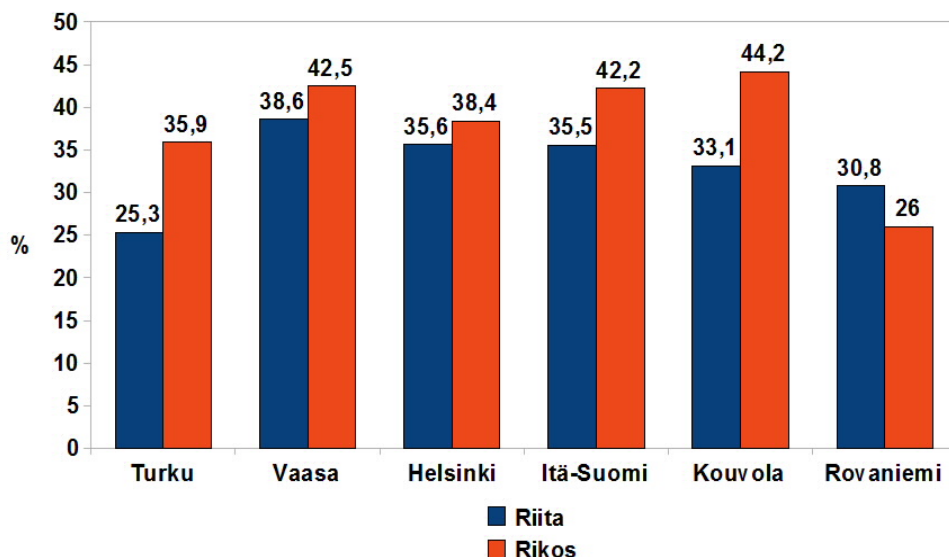
Kuten aikaisemmin on kerrottu, oikeudenkäymiskaarta muutettaessa myös pääkäsittelyä koskevia säädöksiä muutettiin. Pääkäsittely on lähtökohtaisesti järjestettävä, mikäli riita-asian asianosainen tai rikosasian vastaaja tai asianomistaja sitä vaatii. Oikeudenkäymiskaaren 26:14:ssä kuitenkin säädetään, että pääkäsittelyä ei tarvitse järjestää, mikäli asiassa ei 15 §:n mukaan ole tarpeen ottaa vastaan suullista todistelua siksi, että näytön arvioinnin oikeellisuudesta ei voi jäädä varteenotettavaa epäilystä. Pääkäsittelyn järjestämisen tulee olla muutoinkin selvästi tarpeetonta huomioon ottaen asian laatu ja merkitys asianosaiselle. Arvioitava tekijöitä (varteenotettava epäily, asian laatu ja merkitys) on siis kolme, joista jokaisen tulee hallituksen esityksen (105/2009, 67) mukaan täyttyä, jotta pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa.

Sanamuotona varteenotettava epäily mahdollistaa täysin tarpeettomien pääkäsittelyiden torjumisen. Pääkäsittelyn toimittaminen ei ole enää sidoksissa suullisen todistelun uskottavuuden arviointiin. Asian laadun perusteella pääkäsittely voidaan jättää toimittamatta esimerkiksi tapauksissa, joissa valitus on selvästi perusteeton tai riidaton. Esimerkiksi sakon muuntorangaistus tai yhdyskuntapalvelun muuntaminen vankeudeksi ovat tilanteita, joissa pääkäsittelyn järjestämistä ei asioiden luonteen yksinkertaisuuden ja selväpiirteisyyden vuoksi voi aina katsoa tarpeelliseksi. Toisaalta taas esimerkiksi seksuaali- ja perheväkivaltarikoksissa pääkäsittelyn toimittaminen yleensä on tarpeellista. Asian merkitystä arvioitaessa tulee tarkastella pääkäsittelypyynnön merkitystä asianosaiselle eikä tuomioistuimelle. Merkitykseen voi vaikuttaa esimerkiksi taloudellisen intressin suuruus, rikoksen törkeys ja rangaistuksen ankaruus. (HE 105/2009, 67-68.)

6.4.1 Uudistuksen vaikutus pääkäsittelyiden määrään

Hovioikeuksiin tulevien uusien asioiden määrä on ollut 2000-luvun puolivälin jälkeen vähenevässä. Saapuneita riita-asioita oli vuonna 2010 6,6 prosenttia ja rikosasioita 15,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2005. Helsingin hovioikeudessa vastaavat luvut ovat riita-asioissa 8,4 prosenttia ja rikosasioissa 17,7 prosenttia. (Yleiset tuomioistuimet ja työtuomioistuimien toimintakertomus 2010, 121.) Vaikka käsiteltävien asioiden yhteismäärä on vähentynyt, on pääkäsittelyiden määrä suhteessa kaikkiin käsiteltyihin asioihin kuitenkin kasvanut hovioikeuksissa tasaisesti vuosi vuodelta 2000-luvun puolivälistä lähtien. Suurena syynä tähän voidaan pitää seulontamenettelyn ongelmia. Vuonna 2010 hovioikeuksissa toimitettiin pääkäsittely keskimäärin 34,2 prosentissa kaikista riita- ja rikosasioista eli hieman useammassa kuin joka kolmannessa ratkaistussa asiassa (Heiskanen ym. 2011, 33). Kuten alla olevasta taulukosta voi

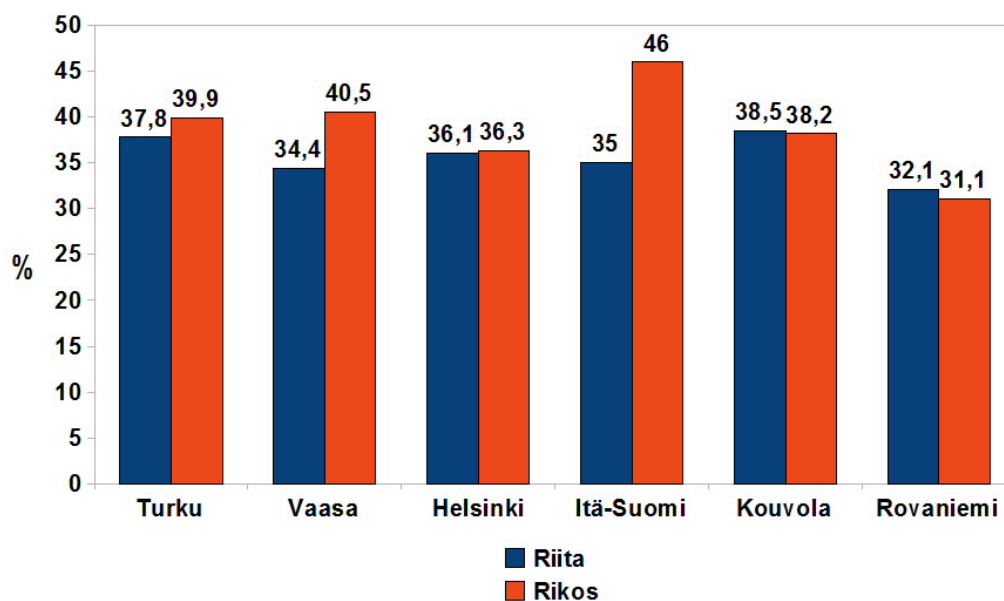
havaita, toimitettujen pääkäsittelyjen määrä vaihteli kuitenkin merkittävästi eri hovioikeuksien välillä. Turun ja Rovaniemen hovioikeuksissa pääkäsittely järjestettiin huomattavasti muita hovioikeuksia harvemmin. Helsingin hovioikeudessa pääkäsittelyssä ratkaistiin 37,0 prosenttia kaikista riita- ja rikosasioista.

Taulukko 6 Pääkäsittelyjen määrä hovioikeuksittain riita- ja rikosasioissa vuonna 2010 (Heiskanen ym. 2011, 34)

Helsingin hovioikeudessa on elokuun loppuun mennessä käsitelty jatkokäsittelylupakoonpanossa 406 asiaa. Näistä asioista 137 on pyydetty pääkäsittelyä. Jatkokäsittelylupa on myönnetty 61 jutussa. Elokuun loppuun mennessä onkin siis voitu jättää toimittamatta 76 turhaa pääkäsittelyä. Helsingin hovioikeuden tekemän yleisarvion mukaan kolmasosassa asioista, joissa jatkokäsittelylupaa ei myönnetä, olisi ennen 1.1.2011 toimitettu pääkäsittely. (Heiskanen ym. 2011, 13, 39.)

Hovioikeuksien tämän vuoden elokuun loppuun mennessä tilastoimien asioiden perusteella voidaan todeta, ettei jatkokäsittelylupamenettelyyn siirtyminen ole ainakaan vielä vaikuttanut merkittävästi pääkäsittelyiden määrään. Ainoastaan Turun hovioikeudessa, jossa pääkäsittelyiden määrä oli edellisvuonna hovioikeuksien alhaisimpia, ovat pääkäsittelyt lisääntyneet huomattavasti. Helsingin hovioikeudessa pääkäsittelyjen kokonaismäärä on pysynyt kuluvan vuoden alkupuoliskon aikana hyvin samanlaisena kuin viime vuonnakin. Kun vuonna 2010 pääkäsittely järjestettiin 37,0 prosentissa kaikista riita- ja rikosasioista, on pääkäsittely tänä vuonna järjestetty 36,2 prosentissa.

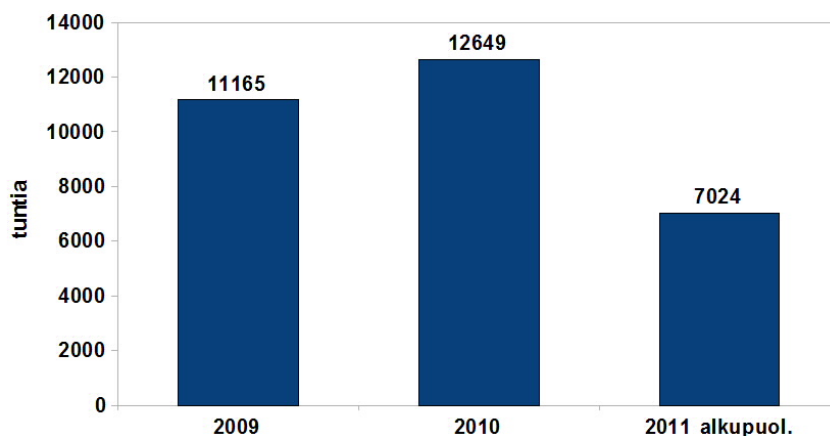

Taulukko 7 Pääkäsittelyjen määrä hovioikeuksittain riita- ja rikosasioissa 31.8.2011 loppuun mennessä (Heiskanen ym. 2011, 35)

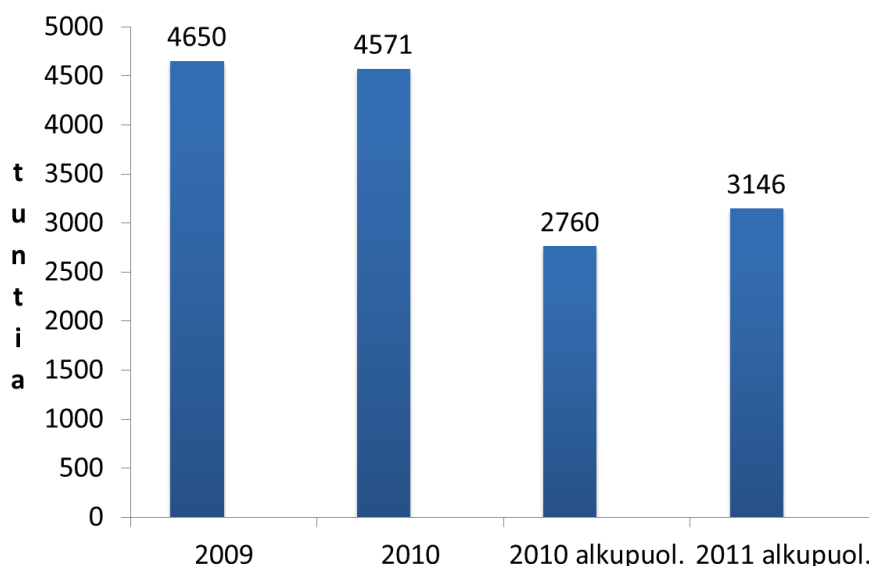
6.4.2 Uudistuksen vaikutus pääkäsittelyiden keston

Pääkäsittelyjen kokonaiskesto aika kaikissa hovioikeuksissa yhteensä nousi vuonna 2010 sitä edeltäneestä vuodesta 11,7 prosenttia. Helsingin hovioikeudessa pääkäsittelyjen kesto aika puolestaan laski 1,7 prosenttia. (Helsingin hovioikeus, Asianhallinta.) Koska vertailujen tekeminen kesken vuoden on hankalaa, tämän vuoden kesto aikojen vertaaminen viime vuoteen olisi vaikeaa ilman tietoa pääkäsittelyjen kokonaiskesto ajasta vuoden 2010 kahdeksan ensimmäisen kuukauden osalta. Helsingin hovioikeuden asianhallinnan tietojen perusteella pääkäsittelyjen kesto aika on tänä vuonna ollut vähän pidempi kuin samana ajankohtana viime vuonna.

Huomioon tulee kuitenkin myös ottaa pääkäsittelyiden määrä. Kuten edellä on todettu, pääkäsittelyiden määrä verrattuna kaikkiin ratkaistuihin asioihin on pysynyt kuluneen vuoden alkupuoliskon lähes samana kuin viime vuonnakin. Vaikka tilastoiden arvioiminen kesken vuotta on hankalaa, eikä varmoja johtopäätöksiä voida esittää, voitaisiin ehkä arvioida, ettei pääkäsittelyiden kokonaiskesto aika tule tänä vuonna ainakaan merkittävästi eroamaan viime vuodesta.

Taulukko 8 Pääkäsittelyjen kokonaiskeston kehitys, kaikki hovioikeudet (Heiskanen ym. 2011, 36)

Taulukko 9 Pääkäsittelyjen kokonaiskeston kehitys Helsingin hovioikeudessa (Helsingin hovioikeus, asianhallinta)

6.5 Jatkokäsittelylupasäännösten ongelmat ja hankalat asiat ratkaista

Kuten seurantamenettelyssä, myös jatkokäsittelylupamenettelyn alkuvaiheessa on ilmennyt tulkintaongelmia. Helsingin hovioikeudessa on kiinnitetty erityistä huomiota yhdenmukaisen lupakäytännön muodostamiseen. Tapausten tuleminen ilmi on kuitenkin usein sattumanvaraisista kaikissa hovioikeuden käsittelemissä asioissa, ei ainoastaan jatkokäsittelyluvan piiriin kuuluvissa valituksissa. Samankaltaisten tapausten käsittely on pyritty siirtämään samalle valmisolevalle jäsenelle käsittelyn tehostamiseksi. (Heiskanen ym. 2011, 28.) Seuraavissa kappaleissa on esitelty esimerkkejä jatkokäsittelylupasäännösten tulkintaongelmista ja säännösten ratkaisemiseksi muodostuneesta oikeuskäytännöstä Helsingin hovioikeudessa.

Oikeudenkäymiskaaren 25a:10:ssä säädetään, että jatkokäsittelylupa tarvitaan muutoksenhakuvaatimuksen koskiessa vain oikeudenkäyntikuluja, valtion varoista maksettavia kuluja tai maksettavaksi tuomittua uhkasakkoa. Lain sanamuoto ei rajaa yhtään asiaryhmää tämän soveltamisalan ulkopuolelle. Tämän vuoksi Helsingin hovioikeuden oikeuskäytännössä 10 §:ää on alettu soveltamaan myös 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa, joissa jatkokäsittelylupaa ei muuten tarvittaisi. Kuten aiemmin todettu, näitä asioita ovat lapsen elatusta koskevat asiat, liiketoimintakieltoja koskevat asiat, sotilasoikeudenkäyntiasiat, sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevat asiat ja lähestymiskiellon määräämistä, kumoamista tai muuttamista koskevat asiat. (Heiskanen ym. 2011, 15-16.)

Oikeudenkäymiskaaren 25a:7:n mukaan syyttäjä tarvitsee jatkokäsittelyluvan valituksen koskiessa rikosta, josta ei syytteessä kuvattujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Jos syyttäjä ei tarvitse lupaa, ei sitä tarvitse vastajaakaan. Lain sanamuodon mukaan ratkaiseva on teko, josta vastaajaa on syytetty, ei se, josta hänet on tuomittu. Myöskään sillä, hakeeko syyttäjä tosiasiallisesti muutosta, ei ole merkitystä. (Heiskanen ym. 2011, 17-18.)

Tulkintaongelmaksi on muodostunut myös jatkokäsittelyluvan edellytysten ratkaiseminen tilanteissa, joissa valitus koskee ainoastaan rikoksen yksityisoikeudellisia seuraamuksia. Kysymykseksi on noussut, ratkaistaanko lupaedellytys rikos- vai riita-asioita koskevien säännösten nojalla. Ongelmallisimpia ovat tilanteet, joissa vastaajan valitus koskee rikosta, jossa rangaistusseuraamus on ankarampi kuin 4 kuukautta vankeutta tai asianomistajan valitus rikosta, josta voidaan tuomita yli kahden vuoden vankeusrangaistus, eikä häviöarvo ylitä kummassakaan 10 000 euron rajaa. Näissä tapauksissa valittaja ei tarvitse jatkokäsittelylupaa, jos valitukseen sovelletaan rikosasioiden säännöksiä. Riita-asioiden säännösten mukaan lupa kuitenkin tarvittaisiin. Helsingin hovioikeus on katsonut, että tällaisissa epäselvissä tilanteissa on valittajan oikeusturva huomioiden tulkittava, ettei lupaa tarvita. (Heiskanen ym. 2011, 19-20.)

Jatkokäsittelylupajäsenille tehdyssä kyselyssä tiedusteltiin muun ohella, minkälaisia jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin kuuluvia asioita on heidän mielestään ollut hankala ratkaista. Vastauksista kävi selvästi ilmi, että jos jokin asia vaikuttaa hankalalta, tai jos jokin seikka epäilyttää luvan epäämisessä, lupa on aina myönnettävä. Ei siis ole mahdollista antaa sellaista ratkaisua, jossa jatkokäsittelylupa evätään, jos asiaan on jäänyt vähänkin epävarmuutta.

Kyselyyn vastanneiden jäsenten vastausten perusteella monenlaiset asiat voivat olla vaikeita. Jutuissa, joissa on useita valittajia, voi rajanveto myönnettävistä jatkokäsittelyluvista olla hankalaa. Myös rajanvetotapaukset siviiliasioiden häviöarvon määrittämisessä ja rikosasioissa vertailu alkuperäiseen syyttäjän vaatimukseen ja syyksi luettuun rikokseen ja siitä seurannee-

seen rangaistukseen saattavat joskus vaatia erittäin tarkkaa perehtymistä. Hankalia voivat olla myös jutut, joissa käräjäoikeuden tuomio vaikuttaa oikealta, ja esimerkiksi valittajan intressi saattaa olla pieni, mutta silti jokin asia mietityttää. Lopputuloksen vaikuttaessa oikealta voi kuitenkin jokin prosessuaalinen seikka tai perustelu saada tarkemmin miettimään muutoin niin selvää tapausta.

7 Lopuksi

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tutkia uuteen muutoksenhakumenettelyyn liittyvien tavoitteiden toteutumista Helsingin hovioikeuden toiminnassa, jatkokäsittelylupamenettelyyn käytännössä liittyviä työtapoja sekä menettelyssä mahdollisesti ilmenneitä ongelmia.

Työmme toiminnallisena tuotoksena syntyi ohjeistus työnkulusta jatkokäsittelylupa-asioita käsiteltäessä. Kiinnitimme erityisesti huomiota sihteerin työtehtävien yksityiskohtaiseen esittelyyn eri työvaiheissa. Toivomme, että työhömmä tutustumalla tulevat jatkokäsittelylupasihteerit saavat kattavan pohjatiedon uusista työtehtävistään. Kaikkiin yksityiskohtiin vastausta ei ollut mahdollista antaa, sillä jokaisen jatkokäsittelylupapyynnön käsittely voi sisältää omia erityispiirteitä. Epäselvissä tilanteissa sihteerit voi kuitenkin kysyä neuvoa valmistelevalta jäseneltä.

Jatkokäsittelylupa-asioita käsittelevälle henkilöstölle tehdyn kyselyn perusteella valmistelevat jäsenet pitivät seulontamenettelyn korvaamista jatkokäsittelylupamenettelyllä hyvänä ja hyödyllisenä asiana. Heidän mielestään jatkokäsittelyluvan ansiosta on onnistuttu välttämään turhia pääkäsittelyjä ja saatu näin enemmän aikaa asioille, jotka edellyttävät todellista paneutumista. Muutoksenhakutoimikunnan yhtenä keskeisistä tavoitteista oli hovioikeuksien voimavarojen aiempaa parempi kohdentaminen. Kyselyn perusteella tässä on Helsingin hovioikeudessa onnistuttu.

Työtapoihin sekä valmistelevilla jäsenillä että sihteereillä oli kehitysehdotuksia. Menettelytapojen tehostamiseksi kumpikin henkilöstöryhmä ehdotti muutoksia jatkokäsittelylupaistuntojen toimittamiseen. Sihteerien mielestä heidän läsnäolonsa istunnoissa ei ole usein tarkoituksenmukaista. Sihteerien mukana oloa istunnoissa olisikin ehkä harkittava uudelleen. Valmistelevat jäsenet puolestaan katsoivat, että istuntojen järjestämisen uudelleenorganisoinnille olisi tarvetta. Nykyisessä työskentelytavassa käsittelyjen sopiminen on osoittautunut monesti ongelmalliseksi. Helsingin hovioikeudessa voitaisiin myös entistä laajemmin hyödyntää yhden jäsenen oikeutta myöntää jatkokäsittelylupa.

Tekemäämme kyselyyn vastasivat kaikki jatkokäsittelylupasihteereistä. Lainkäyttöhenkilökunnan vastauksista olisimme saaneet luotettavampia tuloksia, jos suurempi osa valmistelevista

jäsenistä olisi vastannut kyselyyn. Kyselyyn vastanneista jäsenistä kaikki kuitenkin työskentelevät eri osastoilla. Tämä osoittaa, että työtapojen ongelmat ja työn tehostamisesta esitetyt mielipiteet ovat niin sihteerien kuin valmistelevien jäsentenkin keskuudessa varsin yhtenäisiä koko Helsingin hovioikeudessa, eivätkä ne ole vain osastokohtaisia.

Tutkimuksessamme selvisi, että jatkokäsittelylupamenettelyyn suhtaudutaan Helsingin hovioikeudessa positiivisesti, mutta menettely ei ainakaan vielä näytä vaikuttaneen kovinkaan paljon pääkäsittelyiden määrään tai pääkäsittelyssä olleiden asioiden käsittelyajan pituuteen eikä muutoinkaan kaikkien Helsingin hovioikeudessa ratkaistujen asioiden käsittelynopeuteen. On kuitenkin hyvä muistaa, että ensimmäiset jatkokäsittelylupa-asiat tulivat hovioikeuteen vasta helmikuun puolenvälin jälkeen. Hovioikeudessa on myös vielä käsiteltävänä käräjäoikeuksien ennen 1.1.2011 ratkaisemia asioita, joihin jatkokäsittelylupamenettelyä ei voida soveltaa. Kaikki uuden menettelyn vaikutukset eivät siis olekaan olleet vielä tutkimusaikana tilastoista nähtävissä.

Voidaksemme opinnäytetyössämme tehdä laajempia ja pitkäkantoisempia päätelmiä jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutuksista Helsingin hovioikeudessa, olisi jatkokäsittelyluvan käyttöönottamisesta täytynyt kulua pidempi aika, jotta tutkimusaineisto olisi ollut kattavampi. Oikeusministeriön julkistamia virallisia tilastoja jatkokäsittelyluparatkaisuksista joudutaan luultavasti odottamaan vielä ensi vuoteen. Samoin voidaan olettaa olevan korkeimman oikeuden jatkokäsittelyluvasta antamien ennakkopäätösten laita. Korkein oikeus on myöntänyt 14.10.2011 mennessä neljä valituslupaa hovioikeuksien antamiin jatkokäsittelylupapäätöksiin. Voidaankin olettaa, että vasta korkeimman oikeuden antamat ennakkopäätökset määrittelevät hovioikeuksien antamien jatkokäsittelyluparatkaisujen oikeellisuuden aivan kuten aiemmin seulontamenettelyn soveltamisessa.

Jos opinnäytetyömme olisi valmistunut vasta ensi vuonna, olisimme voineet analysoida korkeimman oikeuden antamien ennakkopäätösten vaikutusta Helsingin hovioikeuden tekemiin jatkokäsittelyluparatkaisuihin sekä verrata Tilastokeskuksen virallisia tilastoja hovioikeuksien omiin tilastoihin. Toisaalta myös tällöin jatkokäsittelyluvan käyttöön ottamisesta olisi ollut kulunut niin vähän aikaa, ettei lopullisten johtopäätösten tekeminen jatkokäsittelylupamenettelyn toimivuudesta olisi ollut välttämättä vieläkään mahdollista. Tässä tilanteessa opinnäytetyömme tarkoituksena oli antaa lukijalle kaiken tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon jatkokäsittelylupamenettelyn vaikutuksista Helsingin hovioikeudessa.

Lähteet

Painetut lähteet

Frände, D. 2009. Uusintojen välttämisestä hovioikeudessa. Kovia aikoja: riitoja ja maksukyvyttömyyttä. Helsinki: Edita, 45-61.

(HE 105/2009) Hallituksen esitys eduskunnalle muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi.

(HE 33/1997) Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevien säännösten sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta.

Helsingin hovioikeus. 2008. Lausunto oikeusministeriön lausuntopyyntöön OM 02:00/2007 (OM1/021/2007).

Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa. Oikeusministeriön komiteamietintö 2008:3. Helsinki: Oikeusministeriö.

Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa lausuntotiivistelmä. Lausuntoja ja selvityksiä 2009:2. Helsinki: Oikeusministeriö.

Jokela, A. 2004. Oikeudenkäynti III. Helsinki: Talentum.

Jokela, A. 2010. Hovioikeusmenettely. 2., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

(LaVM 27/2002) Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä oikeudenkäymiskaaren hovioikeusmenettelyä koskevien säännösten sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi.

(LaVM 4/2010) Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi.

Melander, L. 2005. Kokemuksia seulontamenettelystä. Defensor Legis 1/2005, 3-14.

(PeVL 4/2010) Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi.

Sähköiset lähteet

Korkein oikeus A. Korkeimman oikeuden valituslupajärjestelmä. Viitattu 12.8.2011. <http://www.kko.fi/28383.htm>

Korkein oikeus B. 2008. Lausunto jatkokäsittelylupamenettelystä hovioikeudessa. Viitattu 1.4.2011. <http://www.kko.fi/44983.htm>

Launonen, A. 2011. Hovioikeuden muutoksenhaku: Lupakäytännössä valtavat erot. Savon Sanomat 10.10.2011. Viitattu 14.10.2011. <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/kotimaa/hovioikeuden-muutoksenhakulupak%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4-valtavat-erot/709101>

Oikeuslaitos. Hovioikeudet. Viitattu 13.7.2011. <http://www.oikeus.fi/4322.htm>

Suomen asianajajaliitto. 2008. Lausunto jatkokäsittelyluvasta hovioikeudessa. Viitattu 2.10.2011.
http://www.asianajajat.fi/viestinta/tiedotteita_ja_lausuntoja/arkisto/2008/lausunto_jatkokasittelyluvasta_hovioikeudessa.html

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2011. Hovioikeuksien toiminta 2002-2009 ja 2009-2010. Viitattu 10.8.2011.
http://www.stat.fi/til/hovoikr/2004/hovoikr_2004_2005-09-12_tie_001.html

Virolainen, J. 2011. Hovioikeuksien välillä jatkokäsittelylupa-asioissa valtavia eroja. Viitattu 15.10.2011. <http://jyrkivirolainen.blogspot.com/2011/10/493-hovioikeuksien-jatkokasittelylupa.html>

Yleiset tuomioistuimet ja työtuomioistuin, toimintakertomus 2010. Viitattu 5.10.2011.
<http://www.kko.fi/uploads/ohwyw0du5.pdf>

Julkaisemattomat lähteet

Heiskanen, J., Jalanko, R., Könkkölä, M. & Lehtimäki, L. 2011. Hovioikeuksien työmenetelmäpäivät 13.9.2011. Helsinki.

Helsingin hovioikeus, asianhallinta.

Helsingin hovioikeuden käsikirja.

Muutoksenhakuasiakirjojen ja käräjäoikeuden asiakirjavihon toimittaminen hovioikeudelle. 2011. Helsingin hovioikeus.

Liitteet

Liite 1 Valmistelu- ja seurantalomake	53
Liite 2 Check list	60
Liite 3 Kysely jatkokäsittelylupamenettelystä jatkokäsittelylupajäsenille	63
Liite 4 Kysely jatkokäsittelylupamenettelystä jatkokäsittelylupasihteereille	64

Pyydetään lausunto:

- kriminaalihuoltoyhdistykseltä
- sosiaalilautakunnalta
- TEO:lta
- työttömyysvakuutusrahastolta/työttömyyskassalta
- Liikennevahinkolautakunnalta
- ulosottomieheltä
-

Esittelijän tarpeellisuus:

- vvj hoitaa jutun ilman esittelijää
- jaetaan esittelijälle
- sopii nuorelle, ei HOL 9 §-kelpoiselle esittelijälle
- jaetaan rooteliesittelijälle, mikä rooteli
- jaetaan esittelijä X:lle, koska

Asian kiireellisyys, käsittelyaikataulu ja menettelytapa:

Saapunut

Kiireellisyys

(ympyröi kiireellisyyden perusteella tavoiteaika)

Juttutyypin Tavoiteaika kiireellisyysluokittain

	I	II	III
Jatkokäsittelylupa	2 kk	2 kk	2 kk
Esittely	3 kk	6 kk	9 kk
Pääkäsittely	6 kk	9 kk	12 kk

Tavoiteaika, jolloin ratkaisu annetaan

Menettelytapa: Esittely..... Pääkäsittely

Arvio esittelyn/pääkäsittelyn ajankohdasta (vk/kk)

Muistion tarpeellisuus

..... asiassa ei ole tarpeen laatia muistiota

..... asiassa on tarpeen laatia muistio

Muistiossa on syytä selvittää erityisesti seuraavia oikeuskysymyksiä:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Muistiossa on syytä ottaa huomioon erityisesti seuraavaa

lainvalmisteluaineistoa:

.....
.....
.....
.....
.....

oikeuskirjallisuutta:

.....
.....
.....
.....
.....

Oikeustapauksia (esim. KKO ja HHO):

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Yhteenvedon tarpeellisuus

..... pääkäsittelyjutussa on syytä laatia erillinen yhteenvedo asianosaisia varten
..... tuomiokonsepti voi toimia yhteenvetona

Valmisteluistunnon tarpeellisuus

..... jutussa ei ole tarpeen järjestää valmisteluistuntoa
..... jutussa on tarpeen järjestää valmisteluistunto

Valmisteluistunto on tarpeen seuraavista kysymyksistä:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sovinnon mahdollisuus

..... jutun valmistelussa on hyödyllistä pyrkiä aikaansaamaan sovinto
..... jutun valmistelussa ei näytä olevan mahdollista pyrkiä sovinnon aikaansaamiseen
..... jutun pääkäsittelyssä on pyrittävä sovinnon aikaansaamiseen

Pääkäsittelyä koskeva ratkaisu

(Pääkäsittelyyn kutsuttavat, nimeäjät, uhat, aikataulut ja arvio pääkäsittelyn kestosta. Kanslia kirjoittaa kutsut sekä laatii pääkäsittelypäätöksen ja pääkäsittelypöytäkirjan konseptit tässä olevien tietojen perusteella.)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

RATKAISUTIEDOT

Käräjäoikeuden ratkaisun pysyvyys

1. Ei muutettu
2. Muutettu vain perusteluja
3. Perusteluja ja lopputulosta muutettu näytön uudelleen arvioinnin johdosta
4. Perusteluja ja lopputulosta muutettu muusta syystä
5. Muutos koskee vain lopputulokseltaan ratkaisun epäolennaista osaa
6. Valitus jätetty tutkimatta prosessuaalisella perusteella
7. Palautettu
8. Vahvistettu sovinto
9. Lausunnon antaminen rauennut
10. Valitus jäänyt valittajan poissaolon vuoksi sillensä
11. 1. asteen vaatimus hyväksytty
12. 1. asteen vaatimus hylätty
14. Sovittelun aloittamispäätös
15. Sovittelupyyntö hylätty
16. Sovittelu lopetettu
17. Jatkokäsittelylupaa ei myönnetty

Jatkokäsittelylupasäännösten soveltuvuus

- 1) Jatkokäsittelylupasäännökset ovat soveltuneet asiaan kokonaisuudessaan
- 2) Jatkokäsittelylupasäännökset ovat soveltuneet asiaan osittain
- 3) Jatkokäsittelylupasäännökset eivät ole soveltuneet

Jatkokäsittelylupa myönnetty kokonaan osittain

Esittelijän / vvj:n konsepti jatkokäsittelyluparatkaisu pääasiaratkaisu
Pääkäsittelyn pitämisen peruste OK 26:14 1 OK 26:14 3 OK 26:14a

Pääkäsittelyssä vastaanotettu henkilötodistelu

- 1) Asiassa ei ole otettu vastaan henkilötodistelua tai muuta henkilötodistelua kuin as.os.kuulemiset
- 2) Asiassa on kuultu todistajana tai todistelutarkoituksessa myös muita henkilöitä, kuin as.os.

Rootelin tietopankki: (Katso käsikirja kohta 33.12.)
asiasanat:

Hovioikeuksien oikeuskäytäntö, FHOT: (Katso käsikirja kohta 34.2.)
asiasanat:

Hakusanat: (Katso käsikirja kohta 33.2.2.)

.... Taltio allekirjoitettiin esittelyssä

Liite 2 Check list

JATKOKÄSITTELYLUPA I "CHECK LIST"

Dnro: ___/___

VVJ: _____

Asianosainen: _____

1. VALITUKSEN KUULUMINEN JATKOKÄSITTELYLUPAJÄRJESTELMÄN PIIRIIN

Jatkokäsittelylupaa ei tarvita (OK 25a:9)

- sotilasoikeudenkäyntiasiassa
- sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa
- liiketoimintakiellon määräämistä, kumoamista tai pidentämistä koskevassa asiassa
- lähestymiskiellon määräämistä, kumoamista tai muuttamista koskevassa asiassa
- lapsen elatusta koskevassa asiassa
- 8 luvun säännösten mukaan käsitellyssä (hakemus)asiassa.

Jatkokäsittelylupa tarvitaan, koska muutosvaatimus koskee (OK 25a:10)

- vain oikeudenkäyntikuluja tai
- vain valtion varoista maksettavia kuluja tai
- vain maksettavaksi tuomittua uhkasakkoa tai
- yksinomaan jäännösrangaistuksen määräämistä täytäntöön pantavaksi valvontamääräysten rikkomisen vuoksi.

Riita-asiassa tarvitaan jatkokäsittelylupa, koska (OK 25a:5)

- valitus koskee vain saamista ja
- häviöarvo ei ole yli 10 000 euroa (pl. oikeudenkäyntikulut ja korot).

Rikosasian vastaaja tarvitsee jatkokäsittelyluvan, koska (OK 25a:6)

- ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta,
- ei ole tuomittu viralta pantavaksi,
- ei ole tuomittu yli 10 000 euron menettämisseuraamukseen,
- ei ole tuomittu yli 10 000 euron yhteisösakkoon,
- syyttäjä tarvitsisi jatkokäsittelyluvan (ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta),
- syyttäjä ei ole hakenut muutosta vastaajan eduksi ja
- ei koske rikosta, johon liittyvän korvausvaatimuksen häviöarvo on yli 10 000 euroa.

Syyttäjä tarvitsee jatkokäsittelyluvan (OK 25a:7) (arvioidaan rikoskohtaisesti)

- rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta ja
- syyttäjä ei hae muutosta vastaajan eduksi.

Asianomistaja tarvitsee jatkokäsittelyluvan (OK 25a:8)

- o rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta ja
- o valitus ei koske vaatimusta, jonka häviöarvo on yli 10 000 euroa.

2. VASTAUSPYYNTÖ

- o Vastauksia ei pyydetä
- o Ennen kuin päätös jatkokäsittelyluvan myöntämisestä tehdään, pyydetään vastaus valitukseen
 - o syyttäjältä ei vast. ____ vastaus saapui ____
_____ ei vast. ____ vastaus saapui ____
_____ ei vast. ____ vastaus saapui ____
_____ ei vast. ____ vastaus saapui ____

3. LUVAN MYÖNTÄMINEN

Jatkokäsittelylupaa ei myönnetä, koska (kaikki edellytykset tutkittava)

- o ei ole ilmennyt aiheita epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta (muutosperuste)
 - o yksinomaan näytön uudelleen arvioimista varten, koska käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ole perusteltua aiheita epäillä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella
- o ratkaisun lopputuloksen oikeellisuus on mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä (tarkistusperuste)
- o lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa ei ole tärkeää myöntää asia- sa jatkokäsittelylupaa (ennakkoratkaisuperuste)
- o luvan myöntämiselle ei ole muuta painavaa syytä.

Ohjeet kanslialle:

- o Kanslia laatii ennen esittelyä "Ei jatkokäsittelylupaa" -konseptin.
- o VVJ haluaa tarkastaa konseptin ennen esittelypäivän määräämistä.

Jatkokäsittelylupa myönnetään

- o Luvan myöntänyt jäsen / jäsenet:
- o Päätöspäivä
- o Luvan rajaus

Ohjeet kanslialle:

- Lupa myönnetään ja juttu ratkaistaan välittömästi lupakokoonpanossa.
- Juttua ei jaeta uudelleen, vaan VVJ ottaa sen valmisteltavakseen.
- Juttu jaetaan lupaesittelyn jälkeen uudestaan.

Kanslian merkinnät

- Tiedot luvan myöntämisestä on merkitty asianhallintaan.

Liite 3 Kysely jatkokäsittelylupamenettelystä jatkokäsittelylupajäsenille

1. Kun Teille jaetaan uusi jatkokäsittelylupajuttu, mitä teette sille ennen kuin viette sen esittelyyn?
2. Mitä töitä jätätte jatkokäsittelylupasihteerin vastuulle? Kuinka paljon ohjeistatte sihteeritalkion laadinnassa?
3. Onko esittelyissä ollut aina sihteeri mukana?
4. Onko jatkokäsittelylupa-asioiden hoitaminen lisännyt työtaakkaanne?
5. Minkä tyyppiset asiat ovat tuntuneet hankalilta ratkaista?
6. Minkälaisissa asioissa olette myöntäneet yksin luvan?
7. Oletteko kokeneet jatkokäsittelylupajärjestelmän hyödylliseksi?
8. Onko jatkokäsittelylupamenettelyssämme jotakin parannettavaa? Mitä?
9. Onko jatkokäsittelylupajäsenten vaihtuvuus mielestänne hyvä asia?
10. Valmistelevalle jäsenellä on mahdollisuus jatkokäsittelylupaesittelyn jälkeen ottaa asia valmisteltavakseen tai laittaa se uuteen jakoon. Minkälaisissa tilanteissa pidätte jutun itsellänne?

Liite 4 Kysely jatkokäsittelylupamenettelystä jatkokäsittelylupasihteereille

1. Kun valmisteleva jäsen tuo uuden jatkokäsittelylupajutun, mitä teette sille?
2. Mitkä työvaiheet kuuluvat vastuullenne jatkokäsittelylupa-asioissa?
3. Teettekö ratkaisusta valmiin taltion esittelyä varten?
4. Mihin kaikkeen kiinnitätte huomiota taltiota kirjoittaessanne?
5. Kuinka paljon arvioitte jatkokäsittelylupa-asioiden tekemiseen kuluvan aikaa viikossa?
6. Ovatko jatkokäsittelylupa-asiat lisänneet työtaakkaanne tai pidentäneet työpäiviä?
7. Teettekö jatkokäsittelylupa-asioiden lisäksi samoja töitä kuin ennenkin? (ts. yhtä paljon)
8. Merkitsettekö esittelytietoihin jatkokäsittelylupa myönnetty/jatkokäsittelylupa eväty, taltio allekirjoitettu esittelyssä?
9. Jos valmisteleva jäsen myöntää yksin jatkokäsittelyluvan, mihin ja miten merkitsette siitä tiedon?
10. Oletteko aina mukana esittelyssä ja koetteko mukana olon hyödylliseksi?